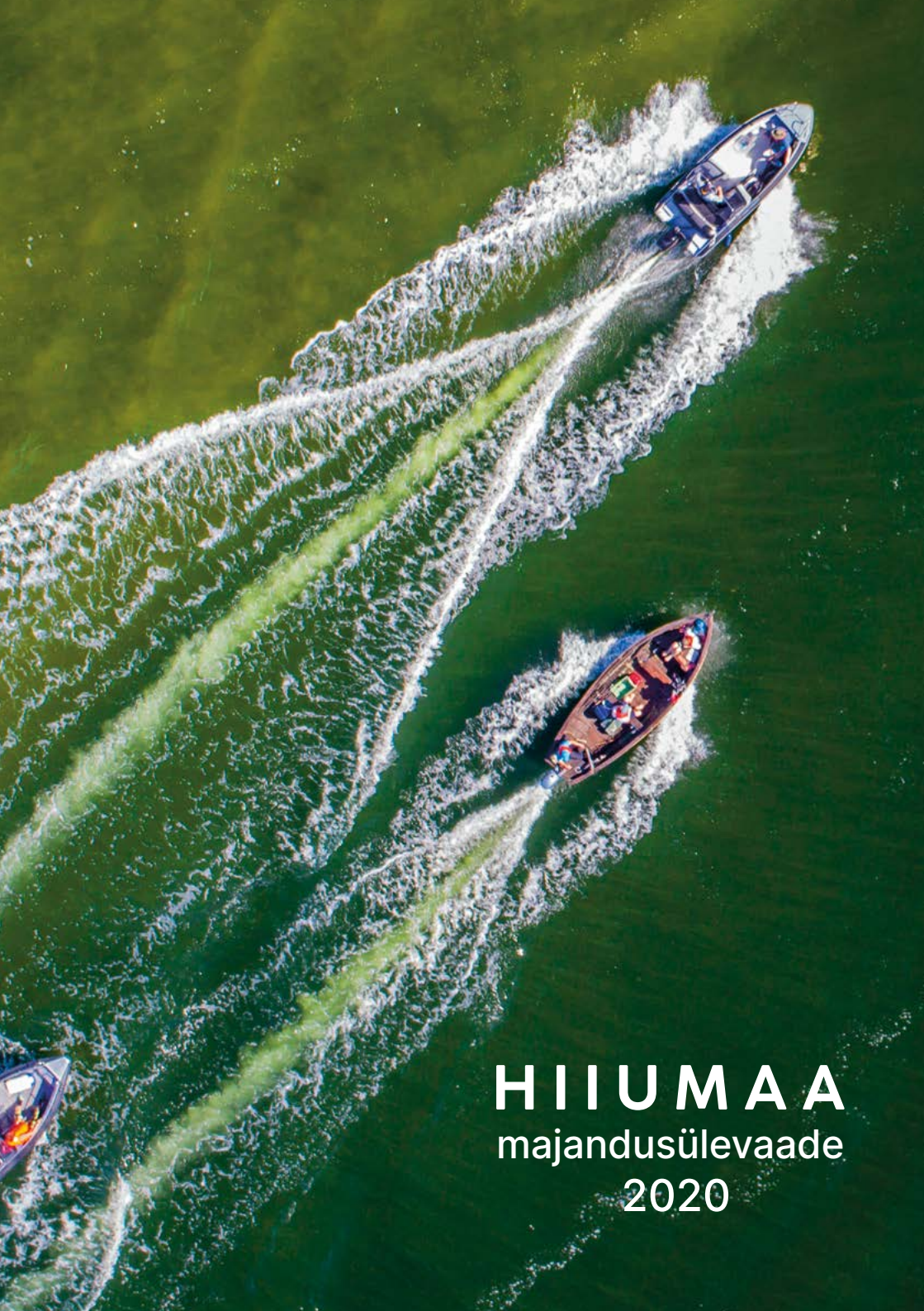

HIUMAA

majandusülevaade
2020

HIIUMAA
majandusülevaade
2020

Väljaandja

Sihtasutus Hiiumaa Arenduskeskus kuulub üle-eestilisse maakondlike arenduskeskuste võrgustikku, kus töötab üle 160 spetsialisti ja konsultandi. Arenduskeskus pakub nõustamist ettevõtjatele, investoritele, mittetulundusühingutele ja kohalikele omavalitsustele ning algatab ja viib ellu maakonnale olulisi projekte.

MAA

Hiiumaa vald

Keskväljak 5a, Kärkla
valitsus@hiiumaa.ee

Fotod: Priidu Saart ja Visit Estonia, Argo Nurs, Ivo Panasjuk, Meeli Küttim,
Kersti Teär, Elis Nurs, Tuuli Tammla, erakogud
Keeletoimetaja: Liina Siniveer
Kujundus / küljendus: Irina Tammis
Tootja: Manmade Agentuur OÜ

Sisukord

Saateks	4
Eesti majandusaasta 2020.....	6
Hiiumaa ettevõtluskeskkond 2020.....	8
Tööhõive	8
Palgakasv oli Hiiumaal suurem kui Eestis tervikuna	10
Ühendused Hiiumaaga	11
Hiiumaal kinnisvaraturul läks kõik kaubaks.....	16
Ettevõtluse tugiorganisatsioonid	17
Kohaliku omalgatuse programmi toetused.....	17
MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja LEADER-programm	19
MTÜ Hiiukala jagas toetusraha kontaktivabalt	22
Hiiumaa majanduse üldnäitajad	24
Ettevõtlussektorite üldnäitajad.....	24
Suurimad tööandjad, suurimad käibed	29
Majandussektorite lisandväärtus.....	31
Majandussektorite ülevaade	34
Keemia-, kummi- ja plastitootmine	34
Hulgi- ja jaekaubandus	35
Tekstiili- ja rõivatööstus	36
Ehitus.....	37
Metsamajandus	38
Veondus ja laondus	40
Puidu töötlemine ja mööblitööstus	41
Majutus ja toitlustus.....	42
Toiduainete tootmine.....	43
Põllumajandus	44
Elekter, gaas, vesi, jäätmed ja mäetööstus	45
Muud sektorid	45
Eksport Hiiumaa majanduses	46
Siseturistid aitasid Hiiumaa turismialal ellu jääda	49
Rohemajanduse ja ringmajanduse ühisosa on efektiivne ressursside kasutus.....	52
Hiiumaa tegijad 2020	58
Kokkuvõte	61
Andmete analüüs ja selgitused	64

SAATEKS

Tagasivaade 2020. aastale – oli hea aasta

2020. aasta oli tempokas, sisutihe ja täis ootamatuseid. Hiiumaa valla poolt vaadates algas nelja endise valla ühiseks Hiiumaa vallaks kokku kasvamisel juba kolmas aasta. Suuremad ühinemiskeskused on ületatud ning viis tugevat osavald oma pädevustega välja kujunenud.

Kindlasti mõjutas meid, nii nagu ülejäänud Eestit ja maailma, koroonakriis, mille raames Hiiumaa mõneks ajaks nõ lukku pandi. Tervisekriis ei ole paraku ka nende ridade kirja paneku ajaks lõplikult ületatud ning järelmõjudega peame veel järgmistelgi aastatel tegelema.

Positiivse poole pealt, ning siin oli koroonal samuti oma mõju, on Hiiumaa elanike arv kasvule pöördunud.

Hiiskevadel avasime elamuskeskuse Tuuletorn, mis vedas eest edukat turismisuve ja aitas ka teiste turismiobjektide külastatavust tõsta. EAS on Tuuletorni valinud 2020. aasta parimate turismiedendajate sekka, koos näiteks Tallinki ja Lottemaaga.

Sügisel lõppes Kärkla keskväljaku kauaoodatud uuen-damine – näeme, et inimesed on selle omaks võtnud ja veedavad siin mõnusalt aega.

Hoogsalt edenes Hiiumaa spordikeskuse põhihoone ja tennisehalli ehitus. Paluküla terviserajad said kunstlume tootmise võimekuse.

Kõik see – ja need on vaid suuremad taristuobjektid – on hiidlaste elukeskkonna parendamise heaks. Teisalt toetavad need arendused kindlasti ka majandust. Keskväljakule ja selle vahetusse ümbrusse on hakanud elu koonduma. Ei mäleta, kas seal on nii palju toitlustusvõimalusi varem kunagi olnud. Spordikeskus toob siia kindlasti laagreid ja spordituriste, kes kasutavad ka muid teenuseid ehk toetavad saare majandust. On oluline, et oskaksime näha suurt pilti ja arenduste laiemat mõju Hiiumaale.

Kiikan 10 aasta tagusesse. Siis pälvis aasta alustaja tunnustuse FIE Heli Hahndorf. „Ellu kutsuda Heltermaa Käsitöömaja seisus, kus majanduse edasine käekäik pole teada, nõuab pealehakkamist ja sitkust. Kindlasti tuleb ära märkida hiidlaste seltside seebid ning aktiivne teiste väikeettevõtjate toetamine,“ toodi tema kohta välja. Rõõm, et Helist on kümne aastaga kujunenud saare kultuuri- ja ettevõtlusmaastiku lahutamatu osa.

Ka aasta tegija ning investeeija 2010 ehk OÜ Vesset ja AS Dagöplast on jätkanud kindlal kursil ning ma ei kujutaks Hiiumaad ilma nendeta ette.

Hergo Tasuja

Hiiumaa vallavanem

Seega on hea tõdeda, et kuigi oleme muutuste keerises ning pidevalt tuleb uusi ideid ja arendusi, on mõned vaiad, mis püsivad ajas ning millele saab toetuda ka pikemas perspektiivis.

Eesti majandusaasta 2020

Aasta 2020 läheb kindlasti ajalukku kui erakordsete sündmuste aasta. Toimus haruldane ja suure mõjuga ootamatu sündmus, mille esinemist ei osatud ette näha või selle esinemistõenäosust peeti väga madalaks. COVID-19 viiruse kiire levik ja sellest mõjutatud piirangud muutsid oluliselt majanduse lühiajalist vaadet.

Eesti ei jäänud samuti puutumata koroonaviirusest ja selle mõjust. Aasta esimeses pooles tehtud prognooside kohaselt olid ettevõtete väljavaated üsna negatiivsed ja räägiti majanduslangusest kuni 10%. Tegemist oli täiesti uue olukorraga ja sellega kaasnevat ebaselgust oli palju. Õnneks saadi viiruse levik aasta teise poole alguses kontrolli alla ja avati toetusmeetmed ettevõtetele, kelle tegevus oli kõige enam viiruse leviku peatamisest tingitud piirangutega häiritud. Aasta kokkuvõttes langes Eesti SKP reaalkasv vaid 2,9%, mis on väga hea tulemus võrreldes teiste Euroopa riikidega. Näiteks Läti majandus langes 3,6%, Soome 2,8%, Prantsusmaa 8,1%, Saksamaa 4,9%, Hispaania 10,8%. Tervikuna langes Eesti majandus kaks korda vähem kui Euroopa keskmine. Kindlasti ei mõjutanud kriis kõiki sektoreid võrdselt, vaid oli valdkondi, kus ettevõtete käive ületas kriisieelset taset: info ja side, ehitus, töötlev tööstus. Oli ka neid, kelle majandustulemused olid täiesti arusaadaval põhjustel nõrgemad: majutus ja toitlustus, turismiteenused ja reisijate vedu, meelelahutus ja vaba aeg.

Sisemajanduse koguprodukt langes 2,9% ja jooksevhindades oli 2020 sisemajanduse koguprodukt 26,8 miljardit eurot. Võrreldes 2019. aastaga vähenes SKP jooksevhindades 874 miljoni võrra. Tööstustoodangu mahuindeks (sesoonselt ja tööpäevade arvuga korrigeeritud) vähenes 5,9% ja ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse vähenesid 346 miljoni euro ulatuses ehk 10,96% võrreldes 2019. aastaga. Kõige enam hoidis investeeringuid tagasi töötlev tööstus, kelle investeeringute maht vähenes 18,13% ehk 110 miljoni euro võrra. Teine suurem valdkond oli veondus ja laondus, kus investeeringud põhivarasse vähenesid 104 miljoni euro võrra, mis tähendas 26,68% vähem investeeringuid võrreldes 2019. aastaga. Oli ka sektoreid, kes suurendasid põhivara investeeringuid. Investeeringute mahul kasvas kõige enam põllumajandus, metsandus ja kalapüük 39 miljoni võrra ehk 12,11% ja veevarustus; kanalisatsiooni, jäätme- ja saastekäitlus 30 miljoni võrra ehk 47,68% võrreldes 2019. aastaga. Nagu eelpool mainitud, oli investeeringute vähene maht selgelt seotud eelkõige suure ebaselgusega lähituleviku suhtes.

Jaekaubandusettevõtete jaemüük kasvas 62,7 miljoni võrra. Kuigi kaubanduskeskused suleti, siis ettevõtted reageerisid muutustele väga kiiresti ja avati e-poodide ning kojuveo võimalused.

Tarbijahinnaindeks vähenes 0,4%, mis oli euroala üks suurimaid. Hindade languse põhjustasid kohalike omavalitsuste kehtestatud ajutised meetmed ning kütuse-, gaasi- ja elektriaktsiisi langetus. Teenuste hindu survestasid kriisi käigus raskemasse seisu sattunud turismiga seotud tegevusalad. Aasta kokkuvõttes odavnesid suuremal määral majutus, lennu- ja laevapiletid, kus hindade langus jäi 10–15% vahele. Samal ajal kasvas keskmine brutokuupalk 1407 eurolt 1448 euronile. Võib eeldada, et mõnevõrra soodsamad tarbekaupad ja teenused ning keskmise palga kasv mõjutasid jaekaubandusettevõtete tulemusi positiivselt.

Ehitussektori mahud vähenesid 2020. aastal, kuid tulemus ei olnud nii dramaatiline nagu pandeemia alguses eeldati. Kriisi leevendamiseks suunas valitsus 100 miljonit eurot Kredexi kaudu eluasemete rekonstrueerimise meetmetesse. Statistikaameti andmetel vähenes ehitusmahuindeks Eestis ja välismaal 11,2% ning müügitulu võrreldes 2019. aastaga vähenes 4,9%. Ehitushinnaindeks vähenes 0,4% ja selle taga oli vähenenud ehitusmaht. Ehitussektori lisandväärtus töötaja kohta oli 21 400 eurot.

Põllumajandustoodang vähenes 2020. aastal vaid 2,3% võrreldes 2019. aastaga. Taimekasvatustoodang vähenes 8%, samal ajal kui piimatoodang ja loomakasvatustoodangud jäid vastavalt 2,3% ja 1% languse juurde. Kõige enam torkab põllumajanduse aastastatistikast silma netolisandväärtuse vähenemine 32,5% ehk 44 miljonit ja ettevõtja tulu vähenemine 14,7% ehk 17,8 miljonit eurot.

Turism ja majutus oli sektorite lõikes kindlasti üks suurimaid kannatajaid. Piiriüleste liikumispiirangute tõttu jäi Eesti majandusel saamata 1,3 mld eurot turismitulu. Majutatud turistide arv vähenes 52%. Sõitjate vedu vähenes 221,9 miljoni sõitja pealt 144,9 miljoni sõitja peale, mis on 22% vähem kui 2019. aastal. Väga sarnaselt on vähenenud reisiteenuste ost mitteresidentidelt ja majutatud turistide arv välismaalaste hulgas, kus mõlemad sektorid kaotasid 70% oma 2019. aasta tulemustest.

Töötlev tööstus on Eesti üks suurimaid tööandjaid – iga viies inimene töötab töötlevas tööstuses. See näitaja on EL riikide seas üks kõrgemaid. Töötlev tööstus on tugevasti sõltuv välisturgudest ja pandeemia algus oli ettevõtetele üsna keeruline. Meie peamised eksporditurud on Soome ja Rootsi ning hästi toimiv kaubavahetus nende riikidega on sektorile ja Eesti majandusele tervikuna olulise tähtsusega.

Tööstustoodangu maht vähenes valdavalt kõikide tegevusvaldkondade lõikes. Kõige enam vähenes masinate ja seadmete remont ja paigaldus (25,5%), nahktoodete tootmine (24,8%), kütetõlde tootmine (22,7%), muude transpordivahendite tootmine (20,8%). Hüppelise kasvu tegi kemikaalide ja keemiatoodete tootmine, mis on koroonakriisi arvestades väga hea näitaja. Paljud ettevõtted suutsid kiiresti uuele olukorrale reageerida ja vastata suurenenud nõudlusele teatud tootegruppide osas. Lisaks keemiatoodetele tegi hea tulemuse paberi ja pabertoodete tootmine, mis kasvatas tootmismahtu 7,1%. Puidu töötlemine ja puittoodete tootmine kasvas 5,1%. Eesti töötlev tööstus on väga inimkapitali mahukas ja üha kiiremini kasvavad palgad sunnivad ettevõtteid tootlikkust kasvatama, et säilitada oma konkurentsivõimet. Seda tehakse investeerides põhivarasse, protsessidesse, teadus- ja arendustegevustesse ja inimestesse.

Allikad:

Eesti Panga 2020. aasta aruanne, Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi 2020. aasta aruanne

Hiiumaa ettevõtluskeskkond 2020

Tööhõive

Terve 2020. aasta oli Hiiumaa registreeritud töötuse määr üks Eesti madalamatest – 4 protsenti.

2020. aastal vahendas töötukassa Hiiumaal 93 töökohta. Enim tööpakkumisi vahendasime jaanuaris ja juunis. Vahendatavatest tööpakkumistest suurema osa võtsid tootmistööliste ja klienteenindajate tööpakkumised.

Alates 1. septembrist 2020 on töötuna registreeritud inimestel võimalik põhitöö otsimise kõrvalt teha ka ajutist tööd ilma, et nende töötuna arvel olek töötamise tõttu lõppeks. See võimaldab tööotsijatel uue põhitöö leidmiseni olla erialaselt aktiivne.

Eesti töötukassa igapäevane töö on viia kokku tööandjad ja tööd otsivad inimesed ning võimaldada selleks vajalikku nõustamist ja teenuseid.

Iga tööandja on oluline ning iga töökoht on tähtis. Oleme toeks kõigile tööjõu küsimustes nõu ja tuge vajavatele tööandjatele nii avalikus kui ka erasektoris.

Julgustame tööandjaid vaba töökohta täitmisel kasutama töötukassa abi. Tööpakkumise avaldamiseks ja sellele sobivate töötajate otsimiseks saab tööpakkumise avaldada e-töötukassas www.tootukassa.ee. Tööpakkumise saate e-töötukassasse sisestada ise või edastada selle maakondliku osakonna tööandjate konsultandile.

Meie tööpakkumisi vaatavad töötuna registreeritud kliendid, õppijad ja ka töötavad inimesed.

Koos töövahendusteenusega pakub töötukassa proovitöö tegemise võimalust. Tööandjale annab proovitöö enne töölepingu sõlmimist kinnituse, et kandidaat sobib pakutavale töökohale.

Kui sobivate oskustega töötajaid siiski ei leita, siis võiks mõelda, kuidas sellised inimesed ise ettevõtte vajadustele vastavalt välja koolitada. Töötukassa toetab tööandjaid töötajate koolitamisel.

Jana Tammeveski

Eesti Töötukassa Hiiumaa osakonna juhataja

Ülle Mänd

Eesti Töötukassa Hiiumaa osakonna tööandjate konsultant

Tööjõuvajaduse baromeeter

2016. aasta sügisest alustas töötukassa tööturu uuringuga, mida nimetatakse tööjõuvajaduse baromeetriks. Selgitatakse välja, millistel ametialadel on maakondade kaupa üle- ja puudujääk ning millistes ametites valitseb turul hetkel tasakaal.

Tööjõuvajaduse baromeetrit koostatakse iga aasta aprillis ja oktoobris, tulemused saadakse kokku mõne kuuga. Prognoosi koostavad töötukassa maakondlike osakondade tööandjate konsultandid, kaasatud on sealjuures ka eksperdid väljastpoolt töötukassat. Tulemusi baromeetri hindamise kohta saate lugeda www.tootukassa.ee/ba-romeeter.

Palgakasv oli Hiiumaal suurem kui Eestis tervikuna

Brutokuupalgad on Eestis kasvanud alates 2013. aastast keskmiselt 6,3% aastas. Aastal 2013 oli Eesti keskmine brutokuupalk 949 eurot ja aastal 2020 oli see 1448 eurot. Selle aja jooksul on kõige enam kasvanud palgad finants- ja kindlustustegevuses (7%), hariduses (8,4%), avalikus halduses ja riigikaitstes (7,4%), info ja side (9,9%) ja muudes teenindavates tegevuses (11,3%).

Aasta 2020 oli kõigis majandusnäitajates kindlasti väga eriline koroonaviiruse tõttu ja seda ka palgade osas. Valdav enamus tegevusalasid vähendasid tööjõukulusid ja brutokuupalgad langesid märgatavalt. Kõige enam sai pihta hulgi- ja jaekaubandus, kus Eestis tervikuna vähenes brutokuupalk 2020. aastal lausa 9,7%. Samas oli Hiiumaal trend antud sektoris vastupidine ning brutopalk suurenes 2019. aastaga võrreldes 8,2%. Teine suurem kannataja üle-eestilises statistikas oli majutus ja toitlustus, kus palk vähenes ligi 5% ning antud tulemus oli täheldatav ka Hiiumaakonna majutus- ja toitlustusettevõtetes.

Kui 2020. aasta välja arvata, siis oli Eesti brutokuupalka kasvu kiirus keskmiselt 6,8% aastas. 2020. aasta brutotulu kasvas 5%, meestel 4% ja naistel 6%. Kui brutotulu vaadata seitsme aasta ulatuses, siis teeb heameelt see, et meeste ja naiste ebavõrdsus hakkab tasapisi vähenema. Aastal 2013 oli brutotulu erinevus 24% naiste kahjuks ja aastal 2020 19% naiste kahjuks.

Hiiumaa brutokuupalku analüüsides tuli andmetest välja, et samal ajal, kui kogu Eesti palgakasv suurenes vaid 2,9%, siis Hiiumaa tulemus paranes 7% võrra. Hiiumaa keskmised brutokuupalgad on Eesti keskmisele viimase kolme aastaga küll lähemale jõudnud, aga mahajäämus 2020. aastal oli ikkagi 27%. Hiiumaa meeste ja naiste brutotulude analüüs näitab samuti naiste tulude suhtelist paranemist. Aastal 2013 oli naiste brutotulu meeste omast 32% väiksem ja aastal 2020 oli see vähenenud 26%ni.

Alates 2013. aastast toimunud brutokuupalkade keskmise kasvuga (6,3% aastas) võime teha prognoosi järgmiseks seitsmeks aastaks ja näeme, et aastaks 2027 on Eesti keskmine brutokuupalk jõudnud 2220 euroneni. Hiiumaa keskmine brutokuupalk oli 2020. aastal 1063 eurot ja viimase kolme aasta palgakasv 6,1% aastas. Kui võtta aluseks Hiiumaa palga kasv ja kasvatada seda aastani 2027, siis jõuame palganumbrini 1611 eurot. See muidugi eeldab, et majanduskriise selles perioodis ei toimu.

Siinkohal on oluline meelde tule-tada, et kui Eesti majandus ei suuda tervikuna tunnitootlikkust tõsta, siis sellist palgade kasvu kiirust tehakse omanikutulu arvelt, mis omakorda pärsib investee-ringuid põhivarasse ja teadus- ja arendustegevustesse, mis on omakorda kõrgema lisandväärtuse tekkimise olulisteks komponentideks.

Allikas: Statistikaamet

Ühendused Hiiumaaga

Hiiumaa ühendustele pakkus 2020. aasta huvitavaid väljakutseid. Nii ettevõtjad kui ka tavareisijad olid mandri suunal toimiva ühenduse kvaliteediga üldjoontes rahul. Alati võiks suveperioodiks reisijate vaates väljumisi olla rohkem kui eelarves võimalusi, aga suuri tõrkeid ei olnud. Laeva, lennuki ja bussi hangete mõttes oli samuti üsna rahulik aasta.

2020. aasta tegi erakordseks taasiseseisvunud Eesti aja esmakordne kogemus inimeste vaba liikumise piiramisest. COVIDviiruse ülemaailmse kiire leviku tõttu jõustus 12. märtsil Eestis eriolukord. Saarte elanike koroonaviiruse vallutamise eest kaitsmiseks kehtestati 14. märtsist 2020 eriolukorra juhi Jüri Ratase korraldusel Saaremaa, Hiiumaa, Vormsi, Ruhnu, Kihnu ja Muhu valla territooriumil liikumispiirang. Nende omavalitsuste territooriumidele ja neilt ära sai reisida üksnes saarel alalist elukohta omav inimene. Saarte majanduse ja elu-olu säilimiseks oli siiski toodud välja rida erisusi, mil liikuda võis. Näiteks kohalik elanik sai teatud juhul siiski merd ületada, samuti säilisid kaubaveod. Olukord muutus 8. maist, mil avati taas saarte ja mandri vahelised ühendusteel kõikidele inimestele sõltumata elukohast.

Liikumispiirangust lähtuvalt vähenes kõigi transpordiühenduste kasutamine. Parvlaevaühendus Hiiumaa ja mandri vahel jätkus igapäevaselt talvise kuue reisiga põhigraafiku järgi. Tavaliselt muutus kevadele lähemale jõudes graafik tihedamaks, möödunud aastal mitte. Arvestades COVIDviiruse ägedat levikut Saaremaal, kaaluti Sõru-Triigi ühenduse täielikku peatamist, aga see oleks andnud

Piret Sedrik

*Hiiumaa vallavalitsuse
ühistranspordispetsialist*

hävitava löögi Hiiumaa piimatootjatele, kes olid lepinguga seotud ASiga Saaremaa Piimatööstus. Seega otsustati Sõru liini laevad hoida käigus ülepäeviti.

Lennuühendus Tallinn–Kärdla–Tallinn peatati 17. märtsist kuni 8. maini. Seejuures oli maanteeamet valmis vajadusel kiiresti lennureisi tellima, kui see oleks olnud vajalik viiruse leviku tõkestamisega seotult, näiteks meditsiinipersonali liikumiseks.

Hiiumaa maakonnaliinide bussid jätkasid üldjoontes tavapäraste sõiduplaanide ja väljumissagedustega. Bussireisijate arv vähenes, kuna paljud asutused olid kaugtööl ja koolid distantsõppel.

Viiruse leviku ohust tulenevalt muutusid oluliselt reisijate harjumused – vähenes ühistranspordi kasutamine ja ühes sõidukis oli vähem inimesi. Muutusid ka reeglid – parvlaeva ülesõidu ajal soovitati viibida autos. Maski kandmine ühistranspordis sai normiks.

Piirangute leevenemisele järgnes siseturismi mõttes tippnumbritega suvi. Ka hiidlased ise kasutasid usinalt võimalust vabalt mandril käia, mida vahepeal ei saanud. Oluline mõju oli ilmselt ka asjaolul, et kuna välisriikidesse sõita ei saanud, said suursaared populaarseks sihtkohaks.

Heltermaa–Rohuküla parvlaevaühendus

Heltermaa–Rohuküla parvlaevaühendust teenindas neljandat aastat OÜ TS Laevad parvlaevadega Tiiu ja Leiger. Liinivedu alustati 1. oktoobril 2016 ja leping lõpeb 30. septembril 2026. Mõlemad 114meetrised laevad mahutavad 700 reisijat ja 150 sõidukit.

2020. aastat võib nimetada parvlaevade sõiduplaanide osas murranguliseks. Talveperioodiks võeti kasutusele nn kuue reisi graafik, mille taga on tulemuslik koostöö Hiiumaa vallavalitsuse, saare ettevõtjate, maanteeameti ja OÜga TS Laevad. Hiiumaa majanduselule kõige olulisemate väljumiste kellaajad said paika aastaringelt, mis lubab pikemalt liikumisi ette planeerida. Samuti oli esmakordselt võimalus avada varakult põhireiside piletimüük kogu aastaks.

Parvlaevaühenduse toimimiseks olulistest investeeringutest jäid 2020. aastasse Rukki kanali hooldussüvendustööd, mis toimusid valdavalt augustis ja tehti parvlaevade sõiduplaane muutmata. Tööde tellijaks oli veeteede amet. Samuti on meie parvlaevaliinile toeks ASi Saarte Liinid investeering Rohuküla sadamas – VI kaile paigaldati avariiramp, mis valmis 2020. aasta detsembris.

Eelneva aastaga võrreldes suurenes reiside arv 2% ehk 86 võrra. Aasta kui terviku lõikes oli eelmisest aastast vähem 55 276 reisijat ehk 9%. Sõidukeid veeti üle ligi 3% vähem.

Kuuenda reisi vajalikkust talveperioodil kinnitas reisijate arvu märgatav tõus aasta alguses: jaanuaris oli reisijaid 12% ja veebruaris 16% rohkem kui eelmise aasta samadel kuudel. COVIDviiruse ja liikumispiirangu tõttu oli aprillis sõitjaid vaid kümnendik tavapärasest. Juuli tõi kaasa reisijateveo lähiaja rekordi – 113 088 reisijat kuus. August rõõmustas võrreldes 2019. aastaga suurima juurdekasvuga – reisis 9143 inimest ehk 10% rohkem kui varasemal aastal.

Heltermaa–Rohuküla ühendus 2017–2020, vedaja OÜ TS Laevad

Heltermaa–Rohuküla	2017	2018	2019	2020
Reiside arv	5289	5310	5354	5440
Reisijate arv	576 450	597 405	622 252	566 976
Sõidukite arv	247 240	263 476	276 965	270 011

Viimaste aastate statistikast on näha, et ajal, mil reiside arv kasvas suvekuudel kaheksa võrra ehk 0,4%, oli mandrivahelisel laeval reisijaid 8148 võrra ehk 3% rohkem ja sõidukeid 9800 ehk 9% enam.

Heltermaa–Rohuküla parvlaevaühendus suvel 2019 ja 2020

Heltermaa–Rohuküla	Juuni	Juuli	August	Kokku
Reise 2019	560	674	604	1838
Reise 2020	570	666	610	1846
Reisijaid 2019	76 840	109 721	95 613	282 174
Reisijaid 2020	72 478	113 088	104 756	290 322
Sõidukeid 2019	29 749	41 689	36 826	108 264
Sõidukeid 2020	31 613	44 728	41 723	118 064

Sõru–Triigi parvlaevaühendus

Saaremaa suuna parvlaevaliikluses olulisi tehnilisi muudatusi ei olnud. Ka aasta alguses kokku lepitatud sõiduplaan oli sarnane 2019. aastale. Jätkuvalt oli talvekuudel kolmel päeval nädalas väljumine vaid kord kummastki sadamast.

Koroonaviirus vähendas tehtud sõitude arvu märgatavalt, jäädes eelnevast aastast kogunumbri suisa kümnendiku võrra väiksemaks. Seejuures kogu aasta reisijate arv vähenes pisut üle 4% ja üleveetud sõidukite arv vaid 1%.

Sõru–Triigi parvlaevaühendus 2019–2020, vedaja AS Kihnu Veeteed

	2019	2020	2020 vrd 2019	2020 vrd 2019, %
Reiside arv	1513	1368	-145	90,41
Reisijate arv	42 330	40 477	-1853	95,62
Sõidukite arv	19 365	19 161	-204	98,95

Piirangute leevenedes tavapärasest usinamat liikumist suvekuudel kinnitab ka Sõru liini statistika. Juunist augustini väljunud reiside arv oli peaaegu sama mis aasta varem (+2), aga reisijaid oli 2479 võrra ehk ligi 10% rohkem ja sõidukeid 1488 ehk 14% enam.

Sõru–Triigi parvlaevaühendus suvel 2019 ja 2020

Sõru–Triigi parvlaev	Juuni	Juuli	August	Kokku
Reise 2019	160	246	196	602
Reise 2020	170	242	188	600
Reisijaid 2019	5792	10 344	9807	25 943
Reisijaid 2020	5070	12 877	10 466	28 413
Sõidukeid 2019	2387	3961	3971	10 319
Sõidukeid 2020	2318	5067	4422	11 807

Saaremaaga ühenduse jätkamiseks sõlmis transpordiamet 3. juulil 2020 sõitjate veo avaliku teenindamise otselepingu ASiga Kihnu Veeteed. Leping kehtib 2. veebruarist 2021 kuni 1. veebruarini 2026. Sama vedaja on Sõru–Triigi liinil sõitnud alates 1. oktoobrist 2016. Teenus jätkus riigile kuuluva parvlaevaga Soela, mis valmis 2017. aastal. 45 m pikkusel laeval on 200 reisija- ja 30 autokohta, süvis täislastis 2,7 m.

Tallinn–Kärdla lennuühendus

Lennuühendus jätkus tõrgeteta. Lende teenindas Leedu ettevõtja Transaviabaltika viieaastase lepingu alusel, mis kestab kuni 31. maini 2026. Tallinn–Kärdla õhusõidud toimuvad 19kohalise kahe turbopropellermootoriga lennukiga Jetstream 31/32.

Reiseid arv Kärdla–Tallinn–Kärdla lennuliinil oli 2020. aastaks plaanitud sama mis 2019 – tööpäeviti kaks väljumist, nii laupäeval kui pühapäeval üks. Tegelikuses jäi tegemata 105 reisi, millest 94 tühistati viiruse tõttu. Aasta lõikes oli lennureisijaid 21% vähem (-2335 sõitjat).

Kuna reise oli vähem, vähenes ka ilma tõttu ära jäänud reiseid arv märgatavalt. Kui 2019. aastal tühistati või pöördus tagasi 29 reisi, sh 24 ilma tõttu, siis 2020. aastal olid need numbrid vastavalt 12 ja 11.

Lennuühenduse taastamine maikuus andis inimestele võimaluse võimalikult kiiresti ja väheste kontaktidega liikuda pealinna ja suursaare vahel. Siiski oli peaaegu kaheks kuuks reiseid peatamisel reisijate üldnumbrile arvestatav mõju. COVIDviiruse leviku tõttu jäi ajal, mil lennuühendus peatati, ära 94 reisi.

Tallinn–Kärdla–Tallinn lennuliiklus 2019–2020

	2019	2020	muutus	%
Reiseid arv	639	541	-98	15
Reisijate arv	10 946	8641	-2335	21
Täituvus, %	45,1	41,9	-3,19	

Keskendudes suvekuudele, oli seoses mitmete kultuurisündmustega lisaende.

Kuna väljumisi oli 2020. aasta juunist augustini kuus reisi vähem kui eelmisel aastal ja reisijate arv vähenes 140 võrra, siis täituvuse protsent jäi samale tasemele, 58%. Reisis loetakse vastavalt lepingule lend Tallinn–Kärdla–Tallinn.

Tallinn–Kärdla–Tallinn lennuliiklus suvel 2019 ja 2020

Tallinn–Kärdla lennuk	Juuni	Juuli	August	Kokku
Reise 2019	55	62	57	174
Reise 2020	52	58	58	168
Reisijaid 2019	1178	1356	1307	3841
Reisijaid 2020	927	1384	1390	3701
Täituvus 2019, %	56	58	60	58
Täituvus 2020, %	47	63	63	58

Kokkuvõtteks: nii riik tellijana kui ka erinevad teenuseosutajad vedajana tegid 2020. aastal head koostööd ja ühendused toimusid nii hästi kui COVIDtingimustes oli võimalik.

Hiiumaa kinnisvaraturul läks kõik kaubaks

Aasta 2020 oli kinnisvaraturul väga pingeline. Kohe, kui saared lukust lahti keerati, hakkas huvilisi ja tehinguid tulema. Inimesed olid väsinud piirangutest ja linnast taheti looduse keskele.

Kaubaks läksid nii maad kui majad. Enim küsitud maad olid sellised, kus kommunikatsioonid juba olemas. Majad põhiliselt sellised, kus kohene elamisvõimalus, et siis jõudumööda oma nägemuse järgi korda teha.

Hinnad hakkasid tõusma, kuna turul jäi soovitud objekte järjest vähemaks.

Korteritega on paar viimast aastat olnud kitsas käes.

Neid lihtsalt ei tule avalikku müüki. Müüakse rohkem nõ käest kätte. Huvilisi on palju ja keegi teab kedagi, kellel on, ja keegi teab kedagi, kes tahab osta. Hinnad on kerkinud Hiiumaa turu kohta enneolematutesse kõrgustesse.

Majadega sama lugu. Turg oli aasta lõpuks suhteliselt tühjaks ostetud.

Maid oli eelmisel aastal turul veel palju. Aastaid seisnud maad läksid kiiresti kaubaks ja mõne piirkonna maadel tekkis järjekord ja ülepakkumine.

Hiiumaa Vabakooli avamine 2021. a sügisel tekitas nõudluse Kõpu poolsaare maadele juba eelmisel aastal.

Üüriturgu kui sellist Hiiumaal ei olegi. Vabad pinnad vahetavad üürnikke samal põhimõttel, et keegi teab kedagi...

Ostuprotsessi pärsib kõige rohkem pankade jääk suhtumine. Kallimate objektide puhul seatakse laenu tahtjad silmitsi väga karmide tingimustega. Odavamatele ei taheta Hiiumaale üldse laenu anda, kuna neid on vajadusel keerulisem realiseerida.

Maade ostul kasutati enamasti sääste.

Pandeemia tekitas rohkelt kaugtöövõimalusi, seega noorte huvi saare kinnisvara vastu kasvas – lapsed loodusesse ja ise linna piirangutest vabaks.

Praegu veel mandril töökohustustega seotud inimesed soetasid kinnisvara eelkõige tulevikuks. Meie rahulik elutempo ja puhas loodus on ideaalsed tingimused pensionipõlve pidamiseks.

Kaie Nappir

kinnisvaramaakler

Ettevõtluse tugiorganisatsioonid

Kohaliku omaalgatuse programmi toetused

Kohaliku omaalgatuse programmi esitati 2020. a kevad- ja sügisvoorus kokku 48 taotlust summas 102 949 eurot. Toetust sai neist 20 taotlust summas 28 598 eurot.

Mõned näited projektidest, mis said toetust 2020. aastal:

- MTÜ Orjaku Külaselts sai kevadvoorst toetust projektile „Orjaku kaugtöökontori käivitamine“. Projekti toel valmistati erilahendusega mööbel, paigaldati vahesein ja osteti tehnilised vahendid, millega käivitati uus teenus – avatud kaugtöökontor kõigile soovijatele. Sügisvoorus saadi toetust projektile „Saalimaja inventari täiendamine“, millega soetati 40 kergesti ladustatavat ja puhastatavat tooli, mis on vajalikud suuremate ürituste läbiviimiseks.
- MTÜ Külaselts MUHV sai toetust projektile „Valgu pakendijäätmemaja ümberehitamine külaseltsi inventari ja vahendite ilmastikukindlaks hoiuruumiks“. Projekti tulemusena on uuesti kasutusse võetud avalikust kasutusest eemaldatud pakendijäätmemaja, mis on ehitatud ümber ilmastikukindlaks hoiuruumiks.
- MTÜ Hiiumaa Kino sai toetust Rändkino komplekteerimiseks. Projekti toel soetati 50 kokkuklapitavat tooli, mis lõi võimaluse sündmuste korraldamiseks uutes asukohtades, kus ei olnud varem vajalikke vahendeid publiku mahutamiseks. Samuti on inventari võimalik välja rentida elanikkonnale või ettevõtetele perioodil, kui kinoühing neid ise ei kasuta.

Kaja Sõrmus

Hiiumaa Arenduskeskuse MTÜde konsultant ja programmide koordinaator

Kohaliku omaalgatuse programm

Kohaliku omaalgatuse programm (KOP) on Eesti riigi regionaalprogramm, mille eesmärk on tugevate ja omaalgatusel põhinevate kogukondade tekkimine ja püsimine. Programmi kaudu toetatakse kogukonna liikmete aktiivset osalemist kohalikus arengus ja ühiskonnas kaasaraäkimisel, kogukonnapärandi säilitamist tulevaste põlvete jaoks ning kogukonnale oluliste teenuste arendamist.

Programmis on kaks meetet: „Kogukonna areng” ning „Investeeringud ja kogukonnateenuste arendamine”. Kogukonna arengu meetme kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonna liikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse ja tõhusama koostöö tekkesse. Investeeringute ja kogukonnateenuste arendamise meetme kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonna liikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonna liikmetele vajalike teenuste pakkumisse.

Alates 2018. aastast on programmi rakendaja Hiiu maakonnas SA Hiiumaa Arenduskeskus.

Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede

Alates 2019. aastast on Regionaalsete investeeringutoetuste programm muudetud maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmeks (MATA). Toetuse andmise eesmärgiks on toimepiirkondade arengueelduste parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõuks vajalike teenuste kättesaadavus.

Toetusega aidatakse kaasa maakondade arengustrateegiate kiiremale elluviimisele.

2020. a toetusvooru esitati kaks taotlust:

1. Hiiumaa vallavalitsuse taotlus „Hiiumaa supluskohtade arendamine kasutajasõbralikuks” toetussummas 50 001 eurot ja
2. Hiiumaa vallavalitsuse taotlus „Spordi tn 8 ja lähiala taristu rajamine” toetussummas 258 408 eurot.

Projekti „Hiiumaa supluskohtade arendamine kasutajasõbralikuks” eesmärk oli muuta maakonna seitse olulist supluskohta kasutajasõbralikuks ning varustada need riietuskabinide, pinkide ja laudadega.

Projekti „Spordi tn 8 ja lähiala taristu rajamine” eesmärgiks on Hiiumaa ühe olulisima, Käina tööstusala kasutusfunktsioonide parandamine, eraldades selle avalikult kasutatavast alast ja luues eeldused maakonna suuruselt teise plastiettevõtte laienemiseks, maakonna ühe suurima kaubanduskeskuse ehitamiseks ning alale väikeettevõtete ja investeeringute ligimeelitamiseks kooskõlas Spordi tn 8 ja lähiala teise detailplaneeringuga.

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja LEADER-programm

MTÜ Hiidlaste Koostöökogu toetab Hiiumaa ettevõtlust ja majanduskeskkonna arengut läbi LEADER meetme, mis on reguleeritud maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER-projektitoetus. Hiidlaste Koostöökogu Hiiumaa integreeritud arengukavast lähtuvalt eraldatakse toetusi viie meetme raames:

- meede 1 – Ettevõtete areng;
- meede 2 – Külaarendus ja kogukonnateenused;
- meede 3 – Uuenduslik kogukond;
- meede 4 – Arengukoostöö;
- meede 5 – LEADER riigisisene ja rahvusvaheline koostöö – viimasesse saab taotlusi esitada vaid kohalik tegevusgrupp.

Perioodil 2015–2020 oli koostöökogu kogueelarve toetusteks ja piirkonna elavdamiseks 2 737 702 eurot, sh toetusteks 2 186 161 eurot. 2020. aastal toimus üks taotlusvoor, mille tulemusena eraldati Meetme 1 Ettevõtete areng taotlejatele toetuste eelarvest vahendeid 106 700 eurot. Toetust sai 5 projekti: Regulatory OÜ „Hiiumaa destilleerimisvabrik 455“; Hiiu Gourmet OÜ „Kohaliku mahe-tee portsjonpakendite uue tehnoloogia juurutamine“; Kuused OÜ „Mobiilse välilava soetamine“; Suuster OÜ „Sõnajala 11a, mootorsõidukitele värvikambri ostmine“; Tiit Reisid OÜ „Sõnajala 11-L busside, veoautode ja sõidautode pesula ehitus.“ Projektid tuleb ellu viia hiljemalt kahe aasta jooksul.

2020. aastal jätkus eelnevatel aastatel alustatud LEADER projektide elluviimine.

Reet Kokovkin
MTÜ Hiidlaste Koostöökogu

Ilmi Aksli
MTÜ Hiidlaste Koostöökogu

Ettevõtete arengu meetme raames lõpetati 2020. aastal kaksteist projekti: OÜ Siidilaevad „Tänapäevased töövahendid ehtekunstnikule“, OÜ Hiiu Auto „Tiismanni Villa küttesüsteemi ja hoone energiatõhususe parandamine“, Saarnak Visuals OÜ, „Saarnak Visuals OÜ tööjaamade uuendamine“, Dagö Berry OÜ „Efektiivne mahla lintpress“, Levitate OÜ „Massaaži/teraapialaua soetamine“, Pendi Hake OÜ „Metsaveo haagis kraanaga“, Koit Tikk Setukad ja Sarvilised „Avant laaduri ost“, Hiiumaa Marjakasvatavate selts „Müügitaristu väljaehitamine ja toodangu kvaliteedi tõstmine“, OÜ Best Holding „2-posttõstukid“, Ristitee talu „Päikesepaneelid“, FIE Ly Kokla „Ultraheliaparaat“, Vaba Aed OÜ „Hiiumaa niiduse (nõges ja naat) töötlemise ja kuivatamise tootmisüksuse käivitamine“.

„Külaarendus ja kogukonnateenused“ meetme raames viidi lõpule seitse projekti: MTÜ Kärkla Nukuteater „Kärkla Nukuteatri rekonstrueerimine“, Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Reigi Jeesuse Kogudus „Reigi pastoraat külastatavaks“, Hiiumaa Tenniseklubi „Kärkla tenniseväljakute tribüün“, SA Hiiumaa Muuseumid „Uue ekspositsiooni tarind Kassari muuseumihoones“, MTÜ Halulaev „Turvareelingu süsteemide ehitamine purjelaevadele HiiuIngel ja Lisette“, SA Hiiumaa Spordikool „Hiiumaa esindusstaadioni sportlaste tingimuste parandamine“, MTÜ Hiiumaa Kino „Hiiu maakonna digitaalne kinotehnika“.

Meetmes „Uuenduslik kogukond“ lõpetas Hiiumaa Vallavalitsus projektid „Hiiumaa lairibavõrgu arendamise uuring“ ja „Liikumisaktiivsuse tõstmine treeningvõimaluste mitmekesistamise kaudu“.

Meetmes „Arengukoostöö“ viidi lõpuni projektid: Hiiumaa Turismiliit „Hiiumaa esindamine turismimesisidel aastatel 2018-2020“ ja MTÜ Kärkla Kohvikutepäev „Hiiumaa kohvikutepäevad kui Hiiumaa silmapaistvaim turundussündmus“.

Hiidlaste Koostöökogu enda poolt läbi viidavate projektide seis 2020. aastal:

- 2019 alanud piirkondliku LEADER koostööprojekti „Kohalik toit on tervislik ja trendikas“ läbiviimine jätkub kuni 2022.
- 2018 alustatud LEADER rahvusvahelise koostööprojekti OFF GRID raames valmis päikesemaja prototüüp TRIAN-S, samuti jätkus rahvusvaheline partnerite koostöö.

Koostöökogu jätkas 2019. aastal alanud PRIA meetme 16.4 projekti “Lühikeste tarneahelate või kohalike turgude kaudu põllumajandustoodete ja toidu turustamisvõimaluste arendamise toetus”.

Samuti jätkusid rahvusvahelised koostööprojektid Külade maitseid (Rural Flavours) ja One Belt, mille raames viidi läbi õppereis ja võrgustiku koosolekud Soomes. Mõlemad projektid lõppesid edukalt 2020. aastal.

Koostöökogul oli võimalik läbi projektide toetada mitmeid Hiiumaa jaoks tähtsaid sündmusi nagu noorte toidukoolitus Kärkla Põhikoolis, OFF GRID Hiiumaa seminarid rahvusvahelistele partneritele, Biosfääriala 30. juubeli seminar ringmajandusest, kokade kontaktmess Tallinnas Balti jaama turul, Hiiumaa toidu esitlus TourEstil Tallinnas ja GoExpol Soomes.

Veel korraldasime Orjaku Jaanipäeva lihalaata, Avatud talude päeva kohaliku toidu tutvustused Soera talus ja Kroogi muuseumis, Hiiumaa kohaliku toidu laatasid Tormi Konsumi platsil ja Kärkla keskväljakul, kokade maavõistluse Vananaistesuve raames Kassaris, kohaliku toidu tutvustusi Käsitöölaadal, Külade Päeval, Biosfääripäeval jne. Saime isegi käidud Kuressaares jõuluturul ja tutvustasime Kärklas lambaliha headust Hiiumaa elanikele. Hiiumaa kohalik toit sai esitletud ka mitmetes artiklites ajakirjades ja raadiosaadetes.

Koostöös Arenduskeskusega tegime projektist Külade maitseid mitu filmiklippi Hiiumaast ja kohalikust toidust, mida saab YouTube kanalil Hiiumaa turunduseks kasutada.

MTÜ Hiiukala jagas toetusraha kontaktivabalt

Tuuli Tammla
MTÜ Hiiukala tegevjuht

Nagu kõigi jaoks, oli ka Hiiumaa rannakaluritele 2020. aasta väga eriline ja teistmoodi.

Vaatamata kõigile piirangutele õnnestus MTÜ-I Hiiukala korraldada üks taotlusvoor ja tänu aasta varem kasutusele võetud e-PRIA keskkonnale täiesti kontaktivabalt. Taotlusvoorus kasutada olnud vahendite maht oli 522 000 eurot ning kuna tegemist oli varasemate jääkidega, siis oli taotlusvoor mõnevõrra tagasihoidlikum. Taotlusi laekus 25, millega taotleti 391 000 eurot. Positiivse rahastusotsuseni jõudis neist 15 projektitaotlust 280 000 toetuseurole.

Kalasadamate uuendamiseks taotleti 2020. aastal väiksemaid täiendusi juba varasematele investeeringutele. Orjaku sadamas 2019. aastal valminud kalasadama basseinis pikendati ujuvkaid, luues nii kaluritele täiendavaid kaikohti ning ühtlasi rajati parkla. Haldi sadamas kindlustati sadamat

ida poolt muuliga. Novembris sai valmis varem rahastusotsuse saanud Naistlaiu sadam. Sadama pidajaks on Hiiumaa vald, tegevust korraldab Pühalepa osavald.

Kõige suurem huvi oli kalandusettevõtjate tegevuste mitmekesistamise vastu. Suuremateks investeeringuteks olid OÜ Kassariotsa õllepruulimisseadmete soetamine, OÜ Geodeesia AP maa-

mõõtmiseks vajaliku lidari soetamine, FIE Imre Kivi püüniste töökoja laohoone ehitus ning OÜ HK Kodeste kivikoristaja soetamine.

Kogukonnale suunatud meetmest toetati 2020. aastal Lestafesti korraldamist Kõrgessaare sadamas ning merepääste ruumide viimistlust ja sisustamist Orjaku sadamas. Samuti toetust saanud Kalurite päeva korraldajad olid sunnitud piirangute tõttu ürituse edasi lükkama. Samal põhjusel jäid ära ka MTÜ Hiiukala enda korraldatavad Tuulekala festival ning avatud kalasadamate päev. Varem toetust saanud kalandusüritustest toimusid kalurite ühingu Hiiu Lained eestvedamisel Jääkala festival Orjaku sadamas veebruarikuus ning Hiiu kala ja õlle festival Kassaris augustikuus. Augustis jõudis lõpule mahukas projekt, kus Mereküla kalurite klubi eestvõtmisel koguti rannakalurite mälestusi ning anti need välja raamatuna. Koostööprojekti raames panustas MTÜ Hiiukala ka esmakordselt toimunud Vananaistesuve üritustesarja korraldamisse.

Kalasööjate järelkasvu panustamiseks korraldas Hiiukala koostöös vallaga kalapäevad Hiiumaa koolides ja lasteaedades. Maikuus toimunud tuulehaugi päeva puhul sõid neljas lasteaia 170 last praetud või suitsutatud tuulehaugi. Koolid olid sel ajal distantsõppel. Sügisel toimunud lestapäeval oli menüüs praelest neljal lasteaial ja kahel koolil ning sööjaid kokku juba 826. Kala tarbimine võiks olla loomulik osa hiidlaseks olemisest ning kala söömist peaks õppima juba maast madalast. Loodetavasti panustab kalurite järelkasvu ka MTÜ Latimeeria sügisel koolivaheajal korraldatud kalastuslaager.

Veidi enne finantsperioodi lõppu on paras aeg vaadata tagasi ning analüüsida eesmärkide täitmist. Nii otsustatigi sügisest taotlusvooru mitte korraldada ning muuta strateegiat, et võtta kasutusele ka 2020. aastal määratud täiendavad lisavahendid.

Hiiumaa majanduse üldnäitajad

Vaatamata COVID-19 ülemaailmsele epideemiale oli 2020. aasta Eesti majanduse jaoks tervikuna positiivne ja see kajastus ka Hiiumaa majandusnäitajates. Olenemata sellest, et mitmed rahvusvahelised tarneahelad olid häiritud, suutsid eksportijad kevadel äkitselt langenud mahtudest taastuda ning aasta lõpuks 2019. aasta positsiooni säilitada. Kokku oli Hiiumaa ettevõtete müügitulu 2020. aastal 168,9 miljonit eurot ning eksport moodustas sellest 29,5%. Tööhõive määr jätkas Hiiumaal 2020. aastal kerget langust ning see oli kooskõlas üldiste trendidega Eestis. Olulisema erinevuse, võrreldes ülejäänud Eestiga, võib Hiiumaa puhul välja tuua keskmisest kiirema brutopalka kasvu, mis ulatus 7 protsendini. Ettevõtlussektoris oli keskmise brutopalka kasv 4 protsenti, mis tähendab, et palgakasvu vedas maakonnas selgelt ka avalik sektor. Kiire palgakasv tähendab, et võrreldes ülejäänud Eestiga püsib Hiiumaal palgasurve suhteliselt kõrgel tasemel ning 2020. aasta kriis selles olulisi muudatusi kaasa ei toonud. Samas suutsid ettevõtted antud olukorras ärikasumi mahtusid säilitada, mis on märk majanduse heast tervisest.

Majanduse põhinäitajad Eestis ja Hiiumaal 2020. aastal.

	Eesti	Hiiu maakond	Muutus Hiiu maakonnas võrreldes eelmise aastaga
SKP (2019) ¹	28 112 miljonit	112 miljonit	6,4%
SKP elaniku kohta (2019)	21 187	11 990	6,7%
Ettevõtluse käive (2020)		168 879 000	0,4%
Eksport (2020)	14 308 700 000	49 861 000	-1,7%
Keskmine brutopalk (2020)	1 448	1 063	7%
Mediaanpalk (2020)	1 240	1 018	10,3%
Tööhõive määr (2020)	66,7%	62,2%	-2,1%
SKP elaniku kohta Eesti keskmisest (2019)	-	57%	-
Lisandväärtus kokku (2020)	23 483 100 000	48 276 000	-0,5%
Lisandväärtus töötaja kohta (2020)	32 833	27 021	1,2%

Allikas: Äriregistri andmete analüüs ja statistikaamet

Ettevõtlussektorite üldnäitajad

Hiiumaa majanduse olulisemaks sektoriks on jätkuvalt plastitööstus, mille müügikäibe osatähtsus kasvab aasta-aastalt ning moodustas 2020. aastal kogu maakonna müügikäibest 27,3%. Vaadeldes

¹ Maakondlikud 2020. aasta SKP näitajad polnud ülevaate valmimise hetkel veel avalikustatud.

spetsiifilisemalt ekspordimahtusid, siis tuleb plastitööstuse olulisus veelgi selgemalt välja, kuna viimane moodustas 2020. aastal Hiiumaa koguekspordist lausa 60% ning antud kasvutrend on stabiilne. Töötlev tööstus tervikuna on Hiiumaal võrreldes muu Eestiga selgelt tugeval positsioonil ning moodustab 44% Hiiumaa ettevõtete kogukäibest. Samas pidurdus 2020. aastal töötleva tööstuse mitu aastat kestnud stabiilne kasvutrend ning suurimaid kasvunumbreid näitas eelkõige teenindussektor.

Hiiumaa ettevõtete müügitulu aastatel 2017–2020.

Valdkond	2017	2018	2019	2020	Muutus 2017– 2020
Kogusumma	148 201 231	160 231 220	168 284 008	168 879 004	13,9%
Keemia-, kummi- ja plastitootmine	39 864 673	41 976 601	44 506 392	46 090 216	15,6%
Hulgi- ja jaekaubandus	26 629 347	30 989 074	29 928 813	33 056 962	24,4%
Tekstiili- ja rõivatööstus	18 229 986	17 188 723	18 617 844	17 736 710	-2,7%
Ehitus	10 585 851	10 893 334	11 721 325	13 439 295	26,9%
Metsamajandus	10 612 999	12 778 622	14 687 052	12 495 669	17,7%
Veondus ja laondus	11 437 584	13 421 929	12 654 734	11 410 813	-0,2%
Puidutöötlemine ja mööblitööstus ²	7 936 832	7 479 919	8 482 517	6 406 468	-19,3%
Finants, kindlustus, kinnisvara, muu	3 314 067	4 647 103	4 782 787	5 765 111	73,9%
Haldus- ja abitegevused	3 257 318	3 432 658	4 147 556	3 805 821	16,8%
Majutus ja toitlustus	2 695 110	3 231 455	3 714 840	3 597 879	33,5%
Kalapüük ja vesiviljelus	3 188 054	3 299 286	3 159 328	3 500 634	9,8%
Toiduainete tootmine	2 110 185	2 223 749	2 788 957	2 963 746	40,4%
Põllumajandus	2 346 481	2 586 032	2 560 793	2 346 450	-0,1%
Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu	2 715 830	2 717 788	3 006 382	2 135 630	-21,4%
Metallitoodete ja muu tootmine	420 975	900 172	726 387	1 490 625	254%
Info ja side	1 445 019	1 191 868	1 310 375	1 328 711	-8,0%
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	1 188 897	1 263 280	1 477 706	1 308 264	10,0%
Kokku töötlev tööstus	68 562 651	69 769 164	75 122 097	74 687 765	8,9%
Töötleva tööstuse osakaal	46,26%	43,54%	44,64%	44,23%	

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

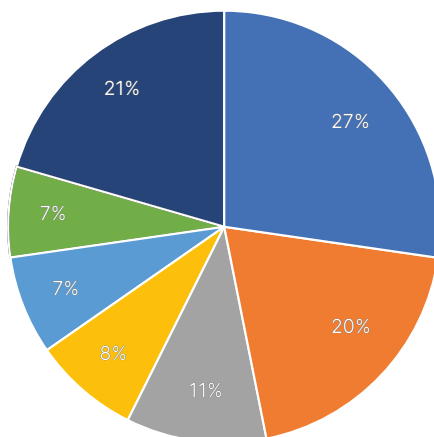
2 Sektori ühel suurimal ettevõttel on analüüsi teostamise hetkeks 2020. majandusaasta aruanne esitamata, mis mõjutab sektori tulemusi oluliselt

2020. aastal olid käibe järgi lisaks plastitööstusele Hiiumaa majanduses suurima osatähtsusega hulgi- ja jaekaubandus, tekstiili- ja rõivatööstus, ehitus, metsamajandus ning veondus ja laondus. 2020. aasta avaldas erinevatele ettevõtlussektoritele ka selgelt erinevat mõju. Näiteks 2019. aastani stabiilselt kasvanud metsamajanduse valdkonnas oli märgata jahenemist, mille üheks peamiseks põhjuseks oli ebasobiv ilmastik, mis takistas metsavarumist. Ehituse ning hulgi- ja jaekaubanduse valdkond tegid seevastu kasvuhüppe ning mõlema sektori viimase nelja aasta müügikäive kasvas ligi 25%. Samuti on tugevat kasvu näidanud toiduainete tootmine, finants, kindlustuse ja kinnisvara valdkond ning metallitootmine ja muu tootmine, kuid nende valdkondade baasnäitajad, mille alusel kasvu hinnati, olid ka oluliselt madalamad.

Hiiumaa olulisemate sektorite käivate osatähtsus kogukäibest 2020. aastal.

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

- Keemia-, kummi- ja plastitootmine
- Hulgi- ja jaekaubandus
- Tekstiili- ja rõivatööstus
- Ehitus
- Metsamajandus
- Veondus ja laondus
- Muu

Selguse huvides tuleb täpsustada, et kogu antud majandusülevaate aluseks on peamiselt äriregistri andmed, mis määratlevad ettevõtete asukohaks nende ametliku aadressi, mis ei pruugi olla sama kui reaalne tegevuskoht. Lisaks paiknevad paljud ettevõtted mitmes asukohas. Sellest tulenevalt on antud analüüsis arvestatud kõikide Hiiumaale registreeritud ettevõtete näitajaid, olenemata sellest, kas osa ettevõtte tegevusest toimub maakonnast väljaspool. Näiteks plastitööstuses AS Estpak Plastik ja tekstiilitööstuses OÜ Lade, OÜ ISC International ja OÜ Pakpoord tegutsevad olulisel määral maakonna piiridest väljas. Sellele vastukaaluks ei ole antud analüüsis olnud võimalik arvestada suurettevõtete andmeid, kes on registreeritud näiteks Harjumaale, kuid kellel on tegevus ka Hiiumaal (eelkõige hulgi- ja jaekaubandus ning info ja side valdkond).

Erinevates sektorites hõivatute arv aastatel 2017–2020.

Valdkond	2017	2018	2019	2020	Muutus 2017– 2020
Keemia-, kummi- ja plastitootmine	482	468	453	467	-15
Hulgi- ja jaekaubandus	228	236	231	239	11
Ehitus	185	187	178	195	10
Veondus ja laondus	178	187	176	166	-8
Tekstiili- ja rõivatööstus	155	132	113	104	-49
Majutus ja tootlustus	82	106	98	96	14
Haldus- ja abitegevused	58	81	77	92	34
Finants, kindlustus, kinnisvara, muu	95	111	97	89	-6
Toiduainete tootmine	54	53	60	64	10
Puidu töötlemine ja mööblitööstus ³	57	59	73	50	-7
Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu	56	55	60	51	-5
Kalapüük ja vesiviljelus	52	51	52	49	-3
Metsamajandus	58	55	53	46	-12
Põllumajandus	41	37	40	34	-7
Info ja side	26	27	23	21	-5
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	17	18	20	20	3
Metallitoodete ja muu tootmine	10	13	13	15	5
Kogusumma	1 837	1 876	1 817	1 786	-51

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Ettevõtlusvaldkonnas jätkus 2020. aastal kerge hõivatute arvu vähenemise trend. Enim on viimase nelja aasta jooksul vähenenud töökohti tekstiili- ja rõivatööstuses, mille käibenumbrid on samuti sama perioodi perspektiivis langustrendis. Suurimat kasvu samal perioodil näitasid haldus- ja abitegevused ning majutus ja tootlustus. Ehitussektoris kasvas 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga hõivatute arv 17 võrra, mis ilmestas, sarnaselt käibe kasvule, selget elavnemist valdkonnas.

3 Sektori ühel suurimal ettevõttel on analüüsi teostamise hetkeks 2019. majandusaasta aruanne esitamata, mis mõjutab sektori tulemusi oluliselt

Hiiumaa keskmine palk sektorite lõikes aastatel 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020	Muutus võrreldes eelmise aastaga
Kalapüük ja vesiviljelus	1 861	1 880	1 848	1 726	-6,6%
Metsamajandus	940	1 198	1 386	1 602	15,6%
Info ja side	758	797	1 101	1 291	17,3%
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	1 211	1 221	1 223	1 262	3,2%
Puidu töötlemine ja mööblitööstus ⁴	1 098	1 152	1 533	1 253	-18,3%
Ehitus	876	928	1 024	1 197	16,9%
Keemia-, kummi- ja plastitootmine	1 027	1 117	1 185	1 185	0%
Veondus ja laondus	825	876	942	951	1%
Hulgi- ja jaekaubandus	742	770	921	945	2,6%
Haldus- ja abitegevused	838	719	818	884	8,1%
Toiduainete tootmine	791	888	874	880	0,7%
Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu	798	963	928	811	-12,6%
Metallitoodete ja muu tootmine	735	910	1 042	803	-22,9%
Põllumajandus	564	688	662	777	17,4%
Finants, kindlustus, kinnisvara, muu	515	542	650	736	13,2%
Tekstiili- ja rõivatööstus	625	682	715	691	-3,3%
Majutus ja toitlustus	548	543	614	582	-5,2%

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Suurim keskmine palk on Hiiumaal juba mitmendat aastat järjest kalapüügi ja vesiviljeluse sektoris, kuid juba teist aastat järjest on antud sektoris palk pigem langustrendis. Olulise kasvu tegid 2020. aastal põllumajanduse, metsamajanduse, ehituse ning info ja side valdkond, kus keskmine palk kasvas eelmise aastaga võrreldes üle 15%. Perioodil 2017–2020 on kõige suurema palga-kasvuga metsamajanduse sektor (üle 70%), mille tõusu taga on sektori kõige olulisema ettevõtte edu. Võrreldes 2019. aastaga langes keskmine palk kõige enam metallitoodete ja muu tootmise valdkonnas, kuid samal ajal suurenes antud sektori müügikäive ja kasumlikkus mitmekordselt.

4 2019. aasta kõrget näitajat mõjutas eelkõige üks valdkonna ettevõtte, kes analüüsi teostamise hetkeks 2020. majandusaasta aruannet ei olnud esitanud.)

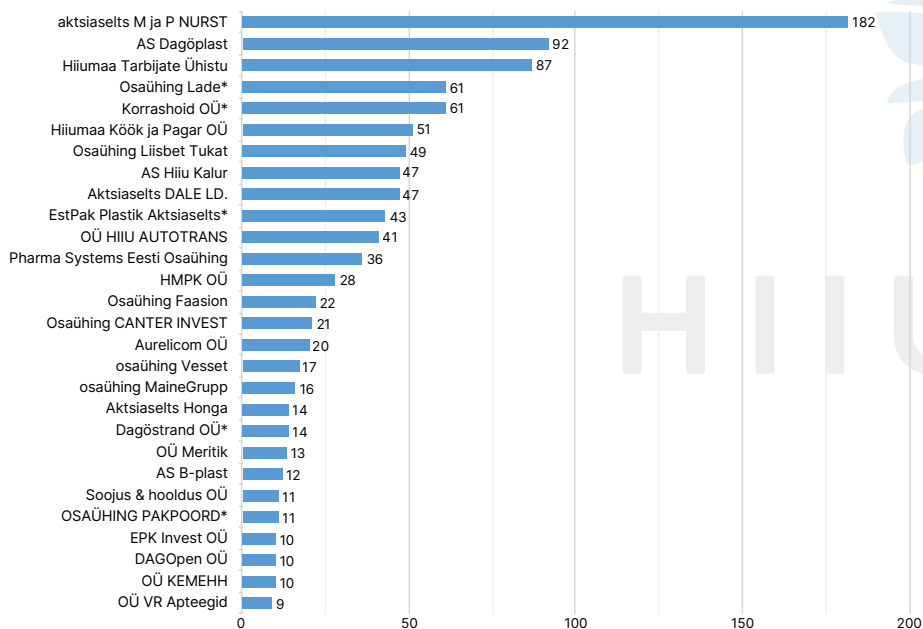
Maakonna keskmisi palkasid analüüsidest ilmnest 2020. aastal selge trend, mis tõenäoliselt pärineb erilise olukorrast maailmas ja Eestis. Nimelt võrreldes 2019. aastaga on töötleva tööstuse valdkonna palgad 2020. aastal oma konkurentsivõimes järele andnud. Kõrgeimat palka maksavad ettevõtted primaarsektorist või teenindavast sektorist.

Suurimad tööandjad, suurimad käibed

Suurima töötajate arvuga ettevõtted on aastast aastasse püsinud suhteliselt stabiilsed. Suurim tööandja on aktsiaselts M ja P NURST (aasta keskmine töötajate arv 182), kellele järgneb AS Dagöplast (92) ja Hiiumaa Tarbijate Ühistu (87). Kõige rohkem kasvas töötajate arv ettevõtetes Korrashoid OÜ (13), EstPak Plastik AS (12) ja Pharma Systems Eesti OÜ (6). Nagu eelnevalt mainitud, siis mõningad ettevõtted on Hiiumaale registreeritud, kuid suur hulk nende töötajatest paiknevad maakonnast väljaspool (nt Lade OÜ, Korrashoid OÜ ja EstPak Plastik AS), mistõttu ei pruugi muutused töökohtade arvus pärineda Hiiumaalt.

Suureettevõtteid (250+ töötajat) Hiiumaal jätkuvalt pole. Keskmise suurusega ettevõtteid (50–249) oli 2020. aastal Hiiumaal 6. Väikeseid ettevõtteid (10–49) oli 21 ning mikroettevõtteid (1–9) oli 343. FIE-d ja mitte ühegi töötajaga ettevõtteid antud arvestuses ei kajastu.

Hiiumaa suurimad ettevõtted töötajate arvu järgi 2020. aastal.

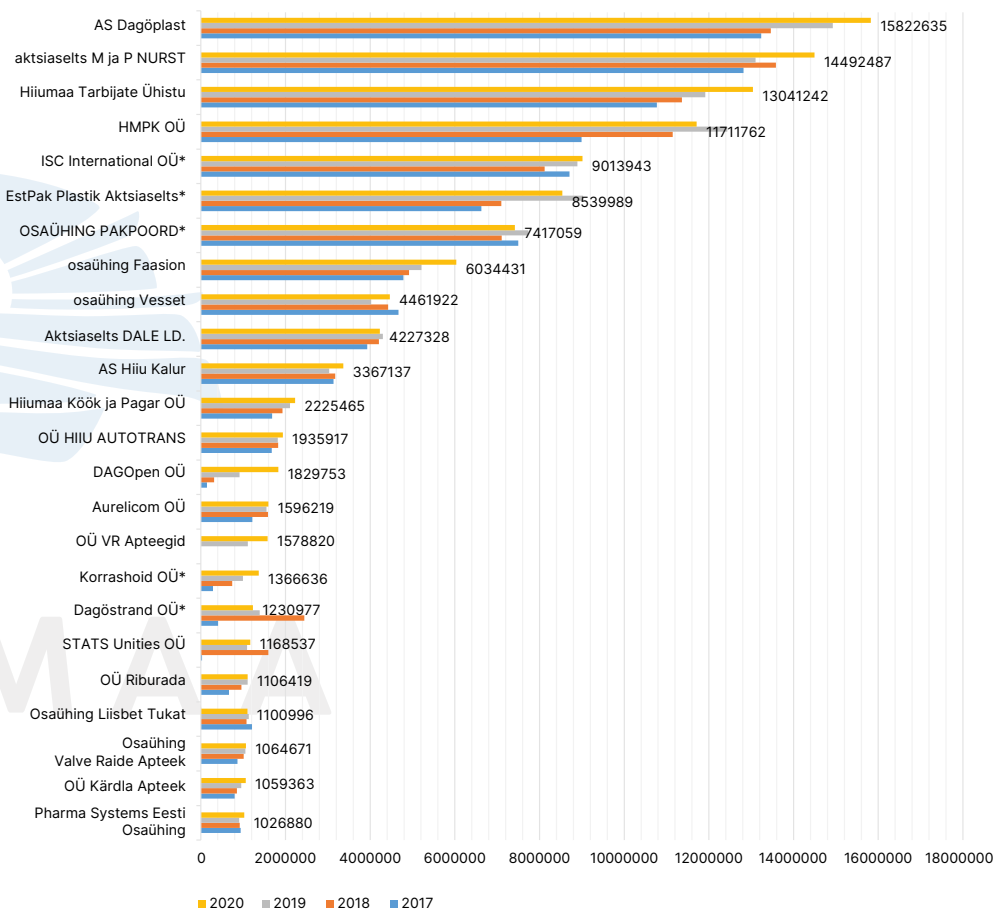

* tähistatud ettevõtete andmed kajastuvad majandusülevaates täismahus, hoolimata sellest, et ettevõtete tegevus toimub olulisel määral väljaspool maakonda.

Allikas: Ariregistri andmete analüüs

Hiiumaa suurimad ettevõtted müügitulu järgi püsisid 2020. aastal suuresti samad nagu eelmistel aastatel. Nelja suurima käibega Hiiumaa ettevõtte müügitulu oli üle 10 miljoni euro ning kõige tipus asus teist aastat järjest tugeva kasvu teinud AS Dagöplast. Väga oluliselt kasvasid müügikäivet hulgi- ja jaekaubanduse valdkonna ettevõtted Hiiumaa Tarbijate Ühistu ja OÜ Faasion. Üle 1 miljoni euro suuruse müügikäibega ettevõtteid oli Hiiumaal 2020. aastal 24 ning antud ettevõtete müügitulu osatähtsus kogu maakonna ettevõtluse käibest kasvas koguni 68,9%ni.

Hiiumaa suurimad ettevõtted müügitulu järgi 2020. aastal.

* tähistatud ettevõtete andmed kajastuvad majandusülevaates täismahus, hoolimata sellest, et ettevõtete tegevus toimub olulisel määral väljaspool maakonda.

Allikas: Ariregistri andmete analüüs

Majandussektorite lisandväärtus

Hiiumaa ettevõtete kogulisandväärtuse kasv püsis teist aastat järjest paigal, kuid erinevaid sektoreid detailsemalt analüüsid on võimalik dünaamikat näha. Hiiumaa ettevõtluse lisandväärtuse seisu hoidsid stabiilsena kasvunumbrid plastitööstuse, hulgi- ja jaekaubanduse ning ehituse valdkonnas. Ülejäänud sektorites oli trend pigem negatiivne. Plastitööstuse osatähtsus kogu maakonna lisandväärtusest kasvas 2020. aastaks lausa 28,3%ni. Positiivsena on veel võimalik välja tuua lisandväärtuse stabiilset kasvu majutuse ja toitlustuse ning toiduainete tootmise valdkonnas. Võib selgelt järeldada, et vähemalt esimesele neist mõjus hästi 2020. aasta segane olukord ja siseturismi kasv.

Lisandväärtus⁵ Hiiumaal erinevate sektorite lõikes aastatel 2017–2020.

Sektor	2017	2018	2019	2020	Muutus 2017–2020
Kogusumma	43 122 318	48 458 002	48 509 193	48 276 358	11,9%
Keemia-, kummi- ja plastitootmine	11 522 371	12 052 367	12 504 927	13 660 887	18,6%
Hulgi- ja jaekaubandus	4 154 535	4 787 443	4 813 553	5 214 708	25,5%
Ehitus	3 506 252	3 769 671	4 138 401	4 759 222	35,7%
Veondus ja laondus	3 543 068	4 013 378	3 902 701	3 924 980	10,8%
Tekstiili- ja rõivatööstus	4 209 689	4 357 667	3 277 761	3 144 232	-25,3%
Metsamajandus	2 104 195	2 802 536	3 079 487	2 560 230	21,7%
Kalapüük ja vesiviljelus	2 383 569	2 343 629	2 123 254	2 182 596	-8,4%
Haldus- ja abitegevused	1 678 809	1 521 065	2 033 629	1 900 919	13,2%
Finants, kindlustus, kinnisvara, muu	1 241 710	2 364 631	2 568 618	1 829 585	47,3%
Põllumajandus	2 536 142	2 270 407	1 904 803	1 709 968	-32,6%
Majutus ja toitlustus	1 118 599	1 391 341	1 353 566	1 494 399	33,6%
Puidutöötlemine ja mööblitööstus ⁶	1 382 248	1 482 793	2 049 447	1 384 891	0,2%
Toiduainete tootmine	803 275	878 582	1 124 657	1 274 567	58,7%
Haridus, tervishoid, kunst, vaba aeg, muu	1 080 521	1 270 861	1 447 495	1 230 087	13,8%
Info ja side	950 759	711 608	837 978	898 642	-5,5%
Elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus	749 451	2 252 519	1 125 945	667 786	-10,1%
Metallitoodete ja muu tootmine	155 683	205 498	226 311	438 659	282%

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

5 Antud analüüsis on läbivalt lisandväärtuse arvutuse valemiks: Lisandväärtus = Ärikasum + Tööjõukulud + Põhivara kulum

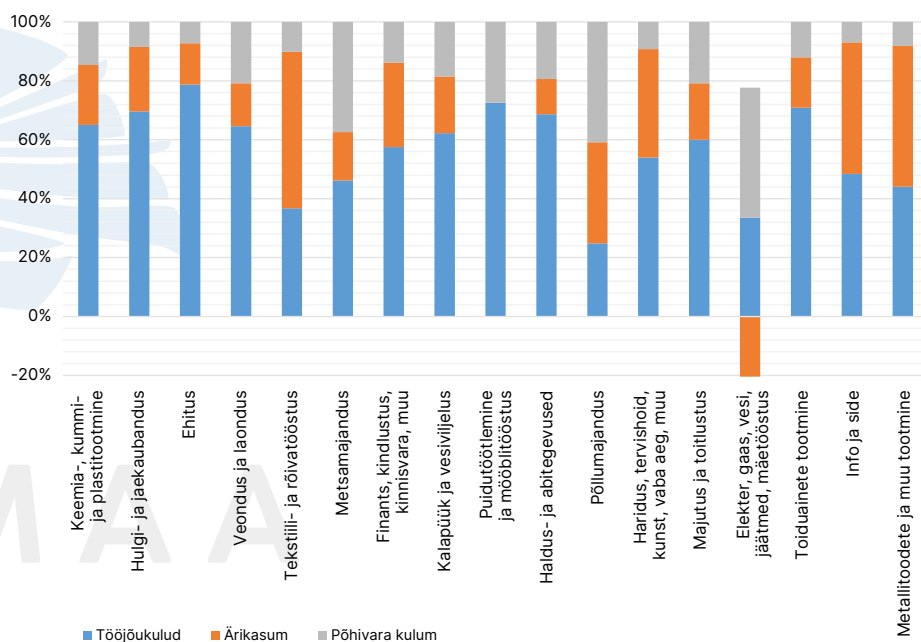
6 Sektori ühel suurimal ettevõttel on analüüsi teostamise hetkeks 2020. majandusaasta aruanne esitamata, mis mõjutab sektori tulemusi oluliselt

Lisandväärtuse elemente analüüsidest võib täheldada minimaalset põhivara kulumi komponendi olulisuse kasvu (2020: 17%, 2019: 16%) ja ärikasumi komponendi langust (2020: 21%, 2019: 22%). Antud trend on siiski liialt marginaalne, et sellest välja lugeda ettevõtte arengusse investeerimise kasvu trendi. Tööjõukulude komponent püsis 2020. aastal stabiilne, mis on ettevõtete seisukohast positiivne, kuna vähemasti ei suurenenud üldine palgasurve. See omakorda ei tähenda, et teatud valdkondades poleks palgasurve ettevõtete kasumlikkusega võrreldes juba üsna kriitilisel piiril, nt ehituses.

Üldjoontes on Hiiumaa ettevõtlussektorid lisandväärtuse komponente analüüsidest hea tervise juures ning jätkusuutlikud.

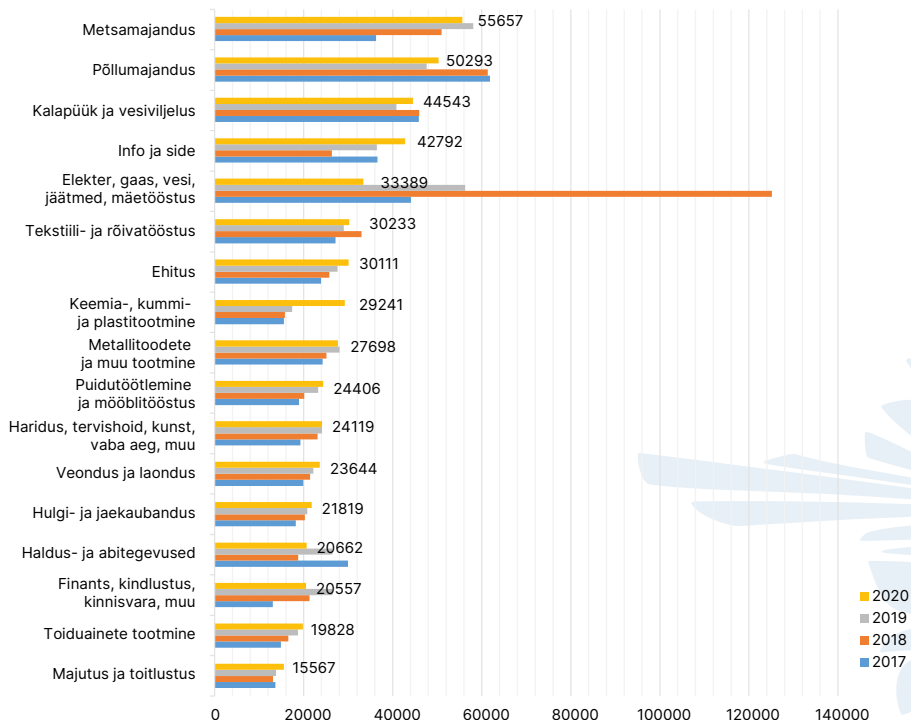
Lisandväärtuse komponentide osatähtsus sektorite lõikes 2020. aastal.

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Hiiumaa erinevate sektorite ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta aastatel 2017–2020.

Allikas: Äriregistri andmete analüüs⁷

Lisandväärtus töötaja kohta kasvab Hiiumaal stabiilselt ning sarnases tempos Eesti keskmisega. Suurim näitaja kasvutrend on Hiiumaal metallitoodete ja muu tootmise ning info ja side valdkonnas. Antud sektorid on samas oma üldise suuruse järgi pigem väikesed ja seetõttu võimelisemad kiiremaks kasvuks või languseks.

Hiiumaa ettevõtete lisandväärtus ja selle muutus aastatel 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020
Lisandväärtus töötaja kohta	23 474	25 830	26 697	27 021
Kasv võrreldes eelmise aastaga	5,8%	10%	3,4%	1,2%

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

⁷ Sektori elekter, gaas, vesi, jäätmed, mäetööstus erakordselt suur näitaja 2018. aastal on seotud Kärkla Veevärk Aktsiaseltsi erakordselt suure kasumlikkusega seoses varade sihtfinantseerimisega.

Majandussektorite ülevaade

Keemia-, kummi- ja plastitootmine

Plastitootmine on jätkuvalt Hiiumaa suurim tööstusharu ja seda nii käibe, lisandväärtuse, ekspordi kui töötajate arvu poolest. 2020. aastal oli sektori müügitulu ja lisandväärtuse kasv põhjuseks, mis hoidis kogu Hiiumaa majandust positiivsel trendil. Kõik olulisemad statistilised näitavad olid sektori puhul 2020. aastal kasvutrendis ning eelkõige tasub rõhutada ärikasumi üle 40% kasvu võrreldes 2019. aastaga, mis toetas tugevalt ka lisandväärtuse suurenemist. Tähelepanuväärne on, et kuigi sektori müügikäibest on üle 50% eksport, siis suutis Hiiumaa plastitööstus hoolimata häiritud tarneahelatest siiski teha tugeva aasta. Üle-eestilises võrdluses oli sektor pigem kerges languses ja seetõttu on eelnevalt nimetatud kasv veelgi märkimisväärsen.¹

Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmise sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019–2020
Netokäive (tuhat eurot)	39 864	41 976	44 506	46 090	3,6%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	11 522	12 052	12 505	14 062	12,5%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	23 905	25 753	27 596	30 111	9,1%
Töötajate arv	482	468	453	467	3,1%
Keskmine palk	1027	1117	1185	1185	0%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Sektori suurimad ettevõtted olid 2020. aastal AS Dagöplast, aktsiaselts M ja P NURST, EstPak Plastik Aktsiaselts (tootmine valdavalt Harjumaal) ja Aktsiaselts DALE LD. Ettevõtted tegelevad peamiselt taaskasutatavatest materjalidest plastpakendite ja kile tootmisega ning plasttoodete valmistamisega survevalumeetodil. Kuna sektori ettevõtete olulisteks sihtturgudeks on Rootsi ja Norra, kus ei ole käibel euro, siis tuleb regulaarselt arvestada valuutakursside kõikumistega.

¹ 2020. aasta majandusülevaade (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Rahandusministeerium)

Keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmise sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Eksport	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
AS Dagöplast	15 822 635	8 958 616	92	36 588
aktsiaselts M ja P NURST	14 492 487	8 941 605	182	21 594
EstPak Plastik Aktsiaselts	8 539 989	6 050 327	43	58 053
Aktsiaselts DALE LD.	4 227 328	291 199	47	44 082
Osaühing Liisbet Tukat	1 100 996	1 100 996	49	19 462
Pharma Systems Eesti Osaühing	1 026 880	1 026 820	36	24 488

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Hulgi- ja jaekaubandus

2020. aastal suutis Hiiumaal kaubanduse valdkond 2019. aasta kerge languse ületada ning pikas perspektiivis kasvutrendi jätkata. Võrreldes eelmise aastaga kasvasid müügitulu, ärikasum ja tööhõukulud ning viimase kahe toel ka lisandväärtus. Keskmise palga arvestuses oli hulgi- ja jaekaubanduse valdkond endiselt kasvamas, mis tähendas palgasurve jätkumist. Kuid kuna ettevõtete kasvunumbrid jätkasid samuti kasvutrendi, siis on sektori terviklik seis tugev.

Hulgi- ja jaekaubanduse häid tulemusi toetas kindlasti tugev siseturismi kasv 2020. aastal, mis tõi eelkõige suveperioodil Hiiumaale palju külalisi.

Selguse huvides tuleb mainida, et antud analüüsis on kajastatud ainult Hiiumaale registreeritud ettevõtete näitajaid ning mandrile registreeritud suurte kettide statistikat pole võimalik Äriregistri andmeid analüüsides arvestada.

Hulgi- ja jaekaubanduse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019-2020
Netokäive (tuhat eurot)	26 629	30 989	29 929	33 057	10,5%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	4 155	4 787	4 814	5 215	8,3%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	18 222	20 286	20 838	21 819	4,7%
Töötajate arv	228	236	231	239	3,5%
Keskmine palk	742	770	921	945	2,6%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Sektori suurimad ettevõtted olid jätkuvalt Hiiumaa Tarbijate Ühistu, osaühing Faasion ja OÜ VR Apteegid.

Hulgi- ja jaekaubanduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
Hiiumaa Tarbijate Ühistu	13 041 242	87	23 000
osaühing Faasion	6 034 431	22	43 485
OÜ VR Apteegid	1 578 820	9	21 726

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Tekstiili- ja rõivatööstus

Tekstiilitööstuse osatähtsus püsib Hiiumaal jätkuvalt kõrge, kuid sektori numbreid analüüsid on võimalik täheldada teatud stagneerumist. Lisandväärtus püsib heal tasemel, kuid on kerges langustrendis. Töötajate arvu ja keskmise palga langusega seotud kulude vähenemine tõi endaga kaasa ärikasumi paranemise ja tootlikkuse näitajate suurenemise. 2020. aasta COVID-19 kriis mõjutas otseselt ka Hiiumaa tekstiilitööstuse valdkonna ettevõtteid. Õnneks polnud see mõju niivõrd dramaatiline nagu mõningate teiste valdkonna ettevõtete jaoks Eestis, kelle müüginumbrid kannatasid väga otseselt eriolukorra ajal suletud kaupluste tõttu. Sellises muutlikus olukorras on sektori marginaalne langus Hiiumaal hea tulemus.

Tekstiilitööstuse sektori moodustavad kolm Hiiumaale registreeritud ettevõtet – OÜ Lade, OÜ ISC International ja OÜ Pakpoord – kelle põhitegevus toimub peamiselt mandril.

Tekstiili- ja rõivatööstuse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019-2020
Netokäive (tuhat eurot)	18 230	17 189	18 618	17 737	-4,7%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	4 210	4 358	3 278	3 144	-4,1%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	27 157	33 013	29 007	30 233	4,2%
Töötajate arv	155	132	113	104	-8,6%
Keskmine palk	625	682	715	691	-3,4%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Tekstiili- ja rõivatööstuse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Eksport	Töötajaid	LV töötaja kohta
ISC International OÜ	9 013 943	8 760 867	2	107 891
Osaühing PAKPOORD	7 417 059	21 676	11	171 187
Osaühing Lade	836 117	0	66	10 660
OÜ Meritik	225 100	214 769	13	14 959
OÜ HIIU VILL	134 942	0	7	13 268

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Ehitus

2020. aastal oli ehitussektor üks kiiremini kasvavaid sektoreid Hiiumaal. Ehitusmahud, ehitushinnad ja keskmine palk jätkasid tõusu. Samuti tõusis lisandväärtus, kuid seda eelkõige tööjõukulude kasvu tõttu ning ärikasumi ja investeeringute arvelt, mis ilmestab palgasurvet. Eestis tervikuna olid ehitussektori näitajad Hiiumaaga võrreldes pigem vastupidised – mahud langesid, kasum kasvas, tööhõive langes ja palgakasv oli marginaalne.²

Ehitussektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019–2020
Netokäive (tuhat eurot)	10 585	10 893	11 721	13 439	14,7%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	3 506	3 770	4 138	4 759	15%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	18 953	20 159	23 249	24 406	5%
Töötajate arv	185	187	178	195	9,6%
Keskmine palk	876	928	1 024	1 197	16,9%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Sektori ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta on laiapõhjaselt heal tasemel, mis ilmestab valdkonna tugevat positsiooni.

² 2020. aasta majandusülevaade (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Rahandusministeerium)

Ehitussektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
Dagöstrand OÜ	1 230 977	14	57 076
OÜ Riburada	1 106 419	5	46 488
OÜ Berku Eritööd	8 74 605	9	30 468
Mullaabi OÜ	742 717	8	35 234
Hiiu Teed OÜ	721 736	1	100 966

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Metsamajandus

Metsamajanduse sektor Hiiumaal oli 2020. aastal languses, kuid arvestades pehmest talvest tingitud raskusi metsa varumisel, oli sektori tulemus võrreldes ülejäänud Eestiga positiivne. Kuigi enamik näitajaid olid langustrendis, on metsamajanduse lisandväärtus töötaja kohta endiselt maakonna kõrgeim. Valdkond on Hiiumaal väga otseselt sektori suurima ettevõtte – HMPK OÜ – nägu.

Metsanduse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

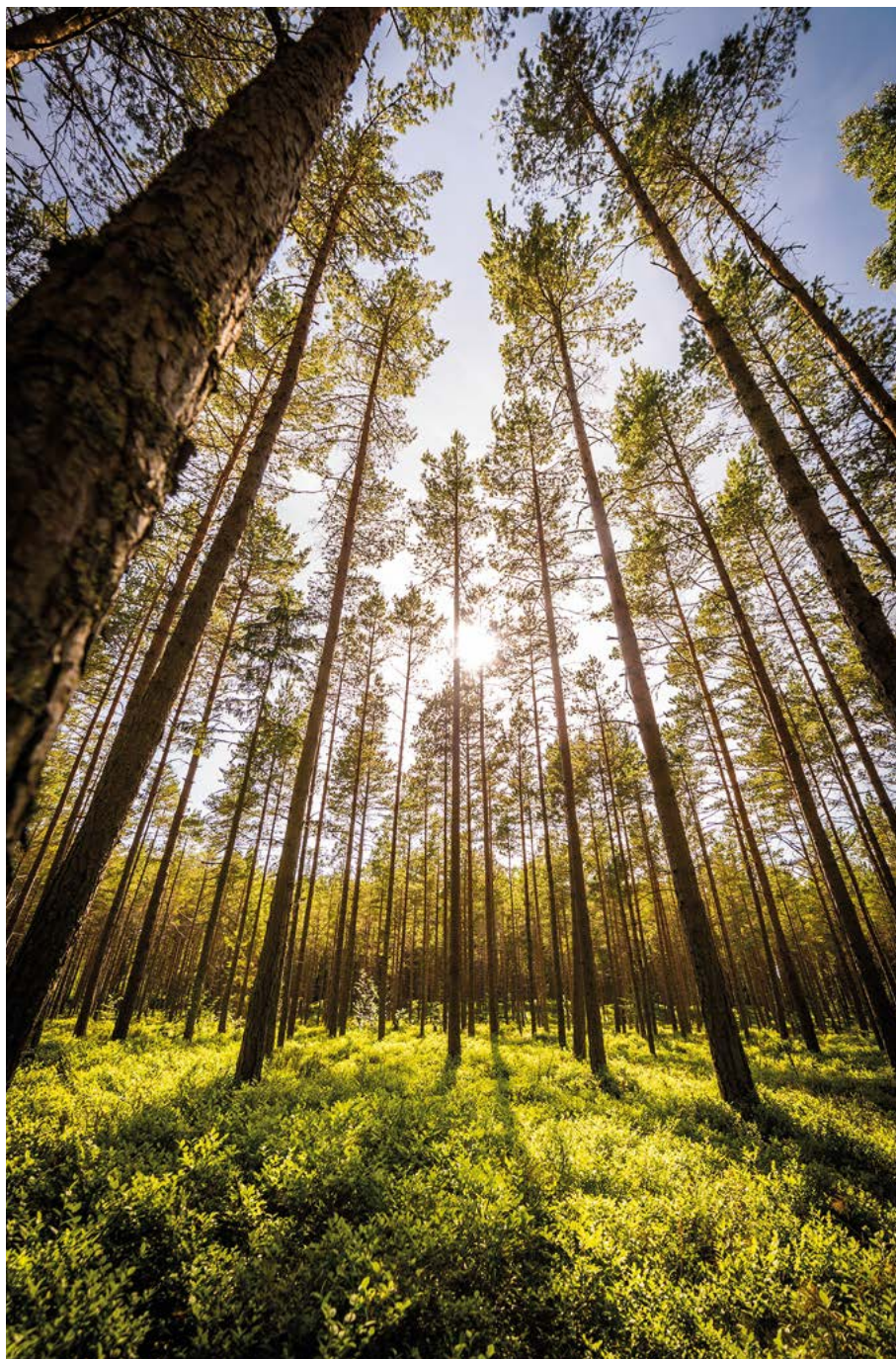
Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019–2020
Netokäive (tuhat eurot)	10 613	12 779	14 687	12 496	-14,9%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	2 104	2 803	3 079	2 560	-16,9%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	36 279	50 955	58 104	55 657	-4,2%
Töötajate arv	58	55	53	46	-13,2%
Keskmine palk	940	1 198	1 386	1 602	15,6%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Metsanduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Eksport	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
HMPK OÜ	11 711 762	6 060 818	28	80 301
osaühing Liineko	241 839	0	2	22 645
VMV Metsahooldus OÜ	144 991	0	6	16 002
osaühing Rooniit	105 327	68 790	3	10 710

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Veondus ja laondus

2020. aastal põhjustas ülemaailmne COVID-19 pandeemia ja sellest tulenev riigipiiride sulgemine ja riigisiseste liikumispiirangute kehtestamine kõigi veoliikide kauba- ja reisijate veo olulise languse. Eesti ettevõtete veomahud (tonnides) langesid veidi üle 20%³. Hiiumaal langes sektori müügikäive Eesti keskmisest kaks korda vähem ning lisandväärtuse taset suudeti võrreldes 2019. aastaga hoida. Kuigi Hiiuma maakonna veonduse ja laonduse sektor on oma olemuselt samuti tugevalt mõjutatud piiriülesest kaubandusest, siis on valdkonna ettevõtted Hiiumaal eelkõige keskendunud siseriiklikele klientidele ja pandeemiast tingitud piiride sulgemise mõju oli mõõdukam.

Veonduse ja laonduse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019- 2020
Netokäive (tuhat eurot)	11 438	13 422	12 655	11 411	-9,8%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	3 543	4 013	3 903	3 925	0,6%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	19 905	21 462	22 174	23 644	6,6%
Töötajate arv	178	187	176	166	-5,7%
Keskmine palk	825	876	942	951	1%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Veonduse ja laonduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Eksport	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
OÜ HIU AUTOTRANS	1 935 917	308	41	21 835
Aurelicom OÜ	1 596 219	0	20	37 955
Osaühing Canter INVEST	940 054	0	21	19 115
Aktsiaselts AUTOMA	853 006	88 255	5	19 025
Osaühing ASS-TRANSPORT	689 465	319 683	8	26 278

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

3 2020. aasta majandusülevaade (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Rahandusministeerium)

Puidu töötlemine ja mööblitööstus

Eestis tervikuna oli 2020. aasta puidu- ja mööblitööstusele sisendhindade languse toel hea ning ka müügiimahtusid suudeti kasvatada. Sektori arengut Hiiumaakonnas on keeruline analüüsida, kuna valdkonna üks suurimaid ettevõtteid pole antud ülevaate teostamise hetkeks 2020. majandusaasta aruannet esitanud. Hiiumaa majanduse väiksuse tõttu on antud asjaolu põhjustanud sektori kõigi näitajate languse, nagu allolevas tabelis on näha. Kui jätta nimetatud ettevõtte andmed ka varasemate aastate kalkulasioonidest välja, siis on näiteks sektori lisandväärtus 2020. aastal teinud tugeva arenguhüppe, kuid antud järelendus saab olla siiski vaid tingimuslik.

Puidutöötlemine ja mööblitööstus sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020 ⁴	Muutus 2019– 2020
Netokäive (tuhat eurot)	7 937	7 480	8 483	6 406	-24,5%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 382	1 483	2 049	1 385	-32,4%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	24 250	25 132	28 075	27 698	-1,3%
Töötajate arv	57	59	73	50	-31,5%
Keskmine palk	1 098	1 152	1 533	1 253	-18,3%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Sektori suurimad ettevõtted tegelevad peamiselt sae- ja hõõvelmaterjali tootmisega, mida müüakse siseturul, kuid väga oluline on ka eksport Euroopasse ja Aiasiasse.

Puidu töötlemise ja metsamajanduse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
osaühing Vesset	4 461 922	17	45 655
OÜ LEHTMA SAEVESKI	865 727	4	21 244
OÜ Siimumets	349 745	3	43 078
PROSPER LINE OÜ	319 571	9	14 158
Lauka Saeveski OÜ	212 459	7	28 582

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

4 Sektori ühel suurimal ettevõttel on analüüsi teostamise hetkeks 2020. majandusaasta aruanne esitamata, mis mõjutab sektori tulemusi oluliselt

Majutus ja toitlustus

COVID-19 pandeemia tõttu kukkus majutus ja toitlustus maailmas ligi 70% ning antud olukorrast taastumine võib võtta aega aastaid.⁵ Eestis langesid sektori müüginahud samuti drastiliselt ning töötajate arv kahanes ligi neljandi-ku võrra. Kuigi välituristide arv langes Hiiumaal samuti dramaatiliselt, siis täitis

sisenõudluse jõuline tõus antud tühimiku hästi ning kokkuvõttes langes sektori müügikäive 2020. aastal ainult minimaalselt. Väga positiivse trendina on võimalik välja tuua lisandväärtuse töötaja kohta üle 12% kasvu ning seda olukorras, kus töötajate arv püsis stabiilsena. Sektor suutis kasumlikkust võrreldes 2019. aastaga üle 200% suurendada, mis on suhteliselt üllatav tulem niivõrd keerulisel aastal.

Majutuse ja toitlustuse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019– 2020
Netokäive (tuhat eurot)	2 695	3 231	3 715	3 598	-3,1%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	1 119	1 391	1 354	1 494	10,3%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	13 641	13 126	13 812	15 567	12,7%
Töötajate arv	82	106	98	96	-2%
Keskmine palk	548	543	614	582	-5,2%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Majutuse ja toitlustuse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
osaühing MaineGrupp	740 987	16	22 602
Ungrumaja OÜ	306 376	5	19 688
OÜ Hiiu Gruuv	256 854	9	14 310
OÜ Maaranna	198 132	1	93 439
Hiiumaa Rannapaargu OÜ	190 227	7	6 864

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

5 2020. aasta majandusülevaade (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Rahandusministeerium)

Toiduainete tootmine

2020. aasta oli toiduainete tootmise sektorile taaskord positiivne – kõikides majandusnäitajates jätkus tõus. Eestis tervikuna oli 2020. aasta sektori ettevõtetele kahepalgeline – ühest küljest kasvavas eriolukorra ajal nõudlus, kuid teisest küljest olid mitmed tarneahelad häiritud. Kuna valdkonna ettevõtted Hiiumaal müüvad eranditult siseturule, siis oli piiriülese kaubanduse tõrgete mõju vähene. Samas mõjutas eriolukord tugevalt tarbijate käitumisharjumusi, mistõttu pidid toiduainete tootjad situatsiooniga kohanema (poes käidi harvemini ja osteti pikemate realiseerimistähtaegadega kaupsid) ning sellega saadi edukalt hakkama, kuna sektori kasumlikkus kasvas 55%. Sektori suurimaks ettevõtteks on Hiiumaa Tarbijate Ühistu tütarettevõtte Hiiumaa Kook ja Pagar OÜ.

Toiduainete tootmise sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019– 2020
Netokäive (tuhat eurot)	2 110	2 224	2 789	2 964	6,3%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	803	879	1 125	1 275	13,3%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	14 875	16 577	18 744	19 828	5,8%
Töötajate arv	54	53	60	64	6,7%
Keskmine palk	791	888	874	880	0,7%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Toiduainete tootmise sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
Hiiumaa Kook ja Pagar OÜ	2 225 465	51	19 958
Stonefish OÜ	352 896	6	26 388
Hiiumaa Lihatööstus OÜ	314 572	3	30 699

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Põllumajandus

Põllumajandus on stabiilselt valdkond, kus lisandväärtus töötaja kohta on üks kõrgemaid maakonnas, kuid sektori lisandväärtuse osatähtsus maakonna kogulisandväärtusest on pidevas langustrendis. Antud dünaamikast on võimalik välja lugeda sektori olulisuse järk-järgulist langust Hiiumaa majanduses. 2020. aastal kasvas keskmine palk sektoris kiiremini kui maakonnas keskmiselt.

Põllumajandussektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019– 2020
Netokäive (tuhat eurot)	2 346	2 586	2 561	2 346	-8,4%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	2 536	2 270	1 905	1 710	-10,1%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	61 857	61 362	47 620	50 293	5,6%
Töötajate arv	41	37	40	34	-15%
Keskmine palk	564	688	662	777	17,4%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Põllumajandussektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
Osaühing Hiiumaa Agro	687 266	5	89 599
Osaühing Männaka	453 948	8	53 011
osaühing Adoranna	182 579	1	104 705
osaühing HK Kodeste	130 594	0	

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Elekter, gaas, vesi, jäätmed ja mäetööstus

Olenemata allolevas tabelis kajastatud näitajate langusest, oli 2020. aasta sektorile tervikuna suhteliselt stabiilne. Sektori lisandväärtus langes küll tugevalt, kuid selle peamiseks põhjuseks oli valdkonna suurima ettevõtte (aktsiaseltsi Kärkla Veevärk) kahjum. Aastatel 2018 ja 2019 oli nimetatud ettevõtte tulu varade sihtfinantseerimisest märkimisväärselt suurem, mis mõjutas oluliselt ärikasumit. Töötajate arv ja keskmine palk on sektoris püsunud stabiilsed. Elektri, gaasi, vee, jäätmete ja mäetööstuse sektori ettevõtete tegevusvaldkonnad erinevad selgelt Eesti suurimatest ettevõtetest antud sektoris, mistõttu pole nendevaheliste seoste analüüsimine asjakohane.

Elektri, gaasi, vee, jäätmete ja mäetööstuse sektori üldnäitajad Hiiumaal.

Näitajad	2017	2018	2019	2020	Muutus 2019–2020
Netokäive (tuhat eurot)	1 189	1 263	1 478	1 308	-11,5%
Lisandväärtus (tuhat eurot)	749	2 253	1 126	667	-40,8%
Lisandväärtus töötaja kohta (eurot)	44 085	125 140	56 297	33 389	-40,7%
Töötajate arv	17	18	20	20	0%
Keskmine palk	1 211	1 221	1 223	1 262	3,2%

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Elektri, gaasi, vee, jäätmete ja mäetööstuse sektori suurimad ettevõtted Hiiumaal 2020.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
aktsiaselts Kärkla Veevärk	519 596	8	39 684
OÜ Hiiu Turvas	336 402	6	26 510
Hiiumaa Jäätmejaam OÜ	265 567	3	29 344
Willemgold OÜ	141 774	1	119 907

Allikas: Äriregistri andmete töötlus

Muud sektorid

Suurimad ettevõtted muudest sektoritest on Hiiu Kalur, DAGOpen OÜ, Korrashoid OÜ ja iWeld OÜ.

Ettevõte	Käive	Töötajaid	Lisandväärtus töötaja kohta
Hiiu Kalur	3 367 137	47	45 896
DAGOpen OÜ	1 829 753	10	33 962
Korrashoid OÜ	1 366 636	61	16 731
iWeld OÜ	926 248	4	71 051

Eksport Hiiumaa majanduses

2020. aastal langes Eesti kaupade eksport vaid 1%, mis on ülemaailmselt pandeemiat arvestades erakordselt hea tulemus. Hiiumaa ekspordimaht oli üle-riigilise trendiga kooskõlas ja vähenes 2020. aastal minimaalselt. Samuti vähenes kergelt ekspordi osakaal ettevõtete müügitulust.

Eesti eksportis 2020. aastal kaupu ja teenuseid kokku 184 riiki ja imporditi 143 riigist¹³. Hiiumaa ettevõtted eksportisid oma toodangut ja teenuseid samal perioodil 31 sihtriiki¹⁴, millest kõige eksportilisemad olid näiteks Singapur, India, Brasiilia ja Kolumbia. Kui Eesti väliskaubandus on suhteliselt kontsentreeritud 10–12 riigile, siis Hiiumaa ettevõtete suurimad ekspordipartnerid pärinevad jätkuvalt 6–7 riigist, kusjuures sarnaselt Eestile on suurimateks partneriteks Soome ja Rootsi. Soome ja Rootsi andsid 43% Hiiumaa koguekspordist ning viis tähtsaimat partnerriiki kokku moodustasid 80% maakonna väliskaubanduse mahust. Tegemist on suhteliselt tugeva kontsentreerumisega, mille trend on aasta-aastalt kasvanud. Sarnaselt 2019. aastale oli 2020. aastal Hiiumaal eksportivaid ettevõtteid kokku 54, mis on 6,7% kõigist ettevõtetest maakonnas. Kuid vaadeldes eraldi 10 ja enama töötajaga ettevõtteid, siis oli eksportijate osakaal 2/3 koguarvust ehk 10 korda suurem.

Eksport Hiiumaal 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020
Eksport	50 278 177	47 993 487	50 716 261	49 861 280
Müügitulu	148 201 231	160 231 220	168 284 008	168 879 004
Ekspordi osakaal müügitulust	33,93%	29,96%	30,14%	29,52%

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Eksportivate ettevõtete arv Hiiumaal 2017–2020.

	2017	2018	2019	2020
Kaupu või teenuseid eksportivad ettevõtted	77	67	54	54

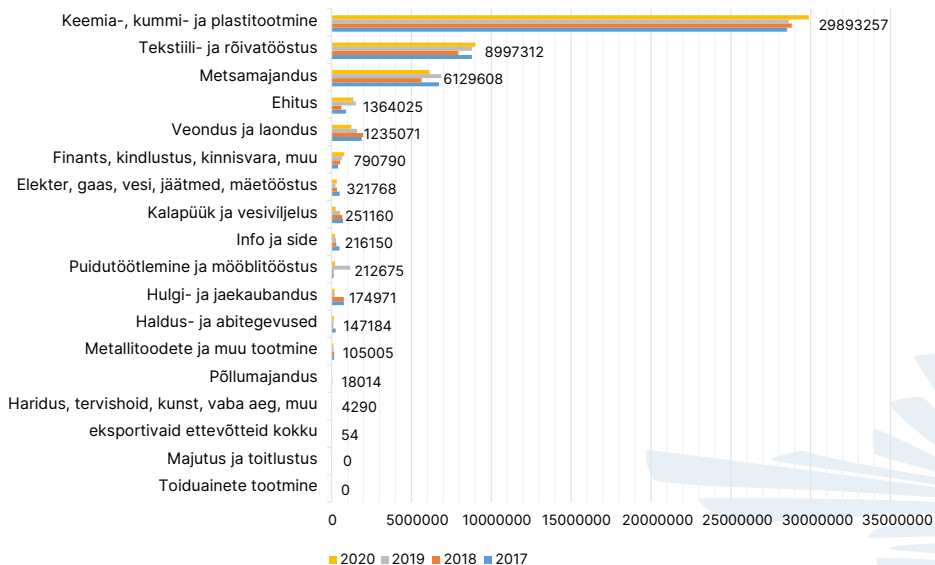
Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Allolev joonis ilmestab selgelt plastitööstuse olulisust Hiiumaa ekspordile. Plastitööstuse eksport moodustas ligi 56% maakonna ettevõtete koguekspordist ning antud trend on jätkuv. Liites sellele veel järgmised kaks suurima ekspordimahuga sektorit – tekstiili- ja rõivatööstuse ning metsamajanduse – on võimalik välja tuua, et kolm suurimat valdkonda moodustab Hiiumaa maakonna ettevõtlussektori ekspordikäibest lausa 86%. Sarnast kontsentreeritust on mujal Eestis samuti võimalik täheldada, kuid plastitööstuse niivõrd oluline domineerimine muudab Hiiumaa majanduse kindlasti unikaalseks.

Lisaks plastitööstusele suutsid 2020. aastal ekspordikäivet kasvutrendis jätkata finants, kindlustus, kinnisvara ja muu ning tekstiili- ja rõivatööstus. Suurim langeja oli arusaadavatel põhjustel veondus ja laondus, mille ekspordimaht kahanes aastaga 22%.

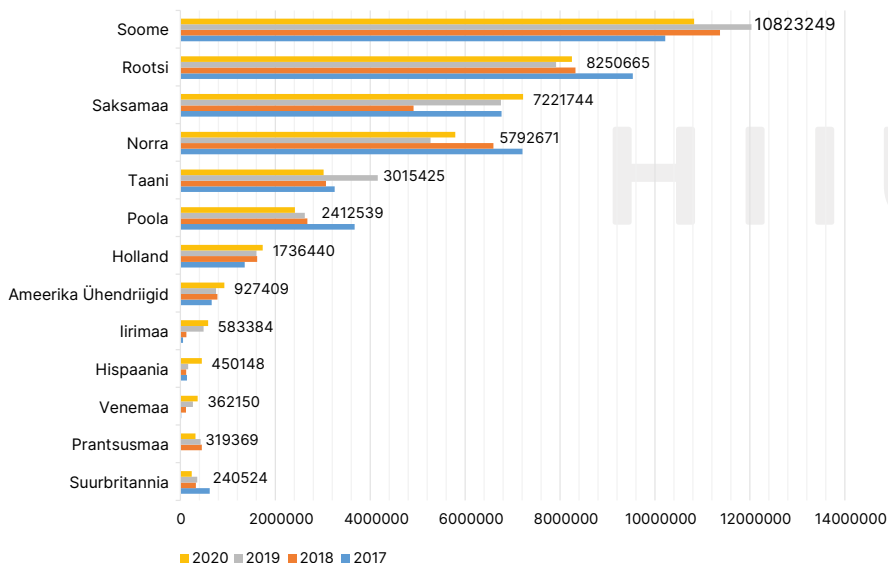
Hiiumaa ettevõtlussektorite ekspordikäibed 2017–2020.

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Hiiumaa eksporditurud 2017–2020.

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Hiiumaa ettevõtlussektorite ja ekspordi sihtriikide võrdlus 2020. aastal (tuh eurot).

Sektor	Soome	Rootsi	Saksa- maa	Norra	Taani	Poola	Holland	Muud	Kokku
Keemia-, kummi- ja plastitoot- mine	6 226	6 302	190	5297	1 099	2 412	0	8 367	29 893
Tekstiili- ja rõiva- tööstus	1 521	1 599	2 648	277	209	0	1 736	1 008	8 997
Metsa- majandus	233	0	4 057	0	1 706	0	0	134	6 130
Ehitus	1 364	0	0	0	0	0	0	359	1 364
Veondus ja laondus	944	138	0	0	2	0	0	151	1 235
Muud	535	212	328	219	0	1	0	948	2 242
Kokku	10 823	8 251	7 222	5 793	3 015	2 413	1 736	10 609	49 861

Allikas: Äriregistri andmete analüüs

Hiiumaa jaoks kõige olulisemad väliskaubanduse sihtriigid on kajastatud ülaltoodud joonisel ja tabelis. Maakonna kõige olulisemad eksporditurud on Põhjamaad ja Saksamaa ning sarnane pilt avaneb laias laastus ka mujal Eestis. Soome, Rootsi ja Norra on tähtsaimad turud eelkõige plas-
titööstusele, kuid ka tekstiili- ja rõivatööstusele. Viimase jaoks kõige olulisem turg on jätkuvalt Saksamaa, mis kehtib endiselt ka metsamajanduse kohta. Praktiliselt kõigi ekspordi sihtriikide puhul (v.a Lääne-Euroopa) domineerib plastitööstus. Viimasel aastal on suhtarvude poolest kõige enam kasvanud eksport Ameerika Ühendriikidesse, Iirimaa ja Hispaaniasse. Antud turgude absoluut-
mahud on veel endiselt suhteliselt madalad, kuid Hiiumaa ettevõtetest on nendel turgudel järjest enam kanda kinnitamas valdkonnad nagu ärinõustamine ja kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, mis kindlasti mitmekesistab Hiiumaa ekspordi portfelli.

Siseturistid aitasid Hiiumaa turismialal ellu jääda

2020. aasta jääb meelde kõigile – maailma laastasid nii viirus kui selle leviku tõkestamiseks seatud piirangud. Turismisektor oli üks kriisis enam kannatanud valdkondi. Pärast kevadist eriolukorda piirdus väliturism Eestis, sh Hiiumaal, valdavalt Läti, Leedu ja Soome turistidega. Alates 1. juunist sai karantiinikohustuseta Eestisse siseneda 22 Schengeni riigist. Erandiks oli Rootsi, kust saabujatele jäi kõrgemate nakkusnäitajate tõttu kehtima eneseisolatsiooni nõue. Samas suurem osa Euroopa riikidest, sh Soome, soovitas juuni keskpaigani oma kodanikel mitte reisida. Seetõttu algas reisimise väga aeglane taastumine Soomest alles juuni keskel. Lätist ja Leedust reisimine sai suurema hoo sisse juulis ja augustis. Paljud eestlased avastasid sel suvel kodumaad ja andsid sellega oma panuse turismisektorile osaks saanud löögi pehmendamiseks.

Kristel Üksvärav

Hiiumaa turismiklastri juht

Eestis tervikuna kukkus turistide arv Euroopa Liiduga liitumise aega ehk aasta 2004 tasemele. Kokku langes sise- ja välituristide ööbimine Eestis võrreldes 2019. aastaga 47%, sh nt Saaremaal 28%, Läänemaal 29%. Kõige suurem langus oli Tallinnas -63%. Turiste oli 1,8 miljoni võrra vähem ja veedetud öid 3,3 miljoni võrra vähem kui 2019. a.

Ainsana oli läbi aegade edukaim turismiaasta Hiiumaal. Hiiumaa oli ainus maakond Eestis, kus ööbimised 2020. aasta kokkuvõttes kasvasid: +4% ehk 1655 öö võrra.

Kui vaadata välituristide ööbimisi Hiiumaal, siis need vähenesid võrreldes 2019. aastaga 65%, sh Soome turistide ööbimised vähenesid 81%, Läti turistide osakaal vähenes 35% ja Leedu osakaal 33%. Siseturistide hulk aga kasvas Hiiumaal 23%. Siseturismi kasvu peamiseks põhjuseks oli tava-pärastesse välismaistesse sihtkohtadesse reisimise võimaluste puudumine. Hiiumaa külastatavuse suurenemisele ning teenuste tarbimise kasvule aitasid kaasa ka väljaspool tavapärasest puhkuste perioodi pandeemiapiirangute eest saarele saabunud ning siit kaugtööd teinud suvehiidlased ja suvilaomanikud.

Hiiumaa hea aasta on jätk pikemale trendile, mil siseturistide arv on olnud Eesti keskmisest kõrgem ja aasta-aastalt kasvanud, peamiseks põhjuseks Hiiumaa eksootilisus kui merega ümbritsetud looduskauis ja väikese rahvaarvuga sihtkoht. Kõrge siseturistide osakaal aitas Hiiumaa turismiettevõtetal esimesel pandeemia-aastal ära hoida halvima.

Hüppeliselt kasvas 2020. aastal siseriiklik hobimeresõit ning seegi on jätkuv trend. Eestis registreeriti 2020. aastal 1544 väikelaeva ja paati ning nõudlus kaikohtade järele suurenes ka Hiiumaa sadamates. Lisaks oma veesõidukiga lühemaks ajaks saarele saabunud merematkajatele vajavad kaikohti ka Hiiumaa olemasolevad ja lisanduvad väikelaevaomanikud ning Hiiumaa sadamates

2020. aasta külastusnumbrid sadamates

Kärdla	668 laeva	113 matkaautot
Orjaku	96 laeva	28 matkaautot
Sõru jahisadam	65 laeva	24 matkaautot

Hiiu maakonna 2020. aasta majutusstatistika

Kokku külastas 2020. aastal Hiiumaad 704 külastajat rohkem kui 2019. aastal. Hiiu maakonnast statistikaametile majutujate andmeid edastanud majutusasutustes ööbis kokku 23 864 külalist. Aasta varem oli külastajate arv kokku 23 160.

2020. aasta jooksul majutus Hiiu maakonnas 22 646 siseturisti (2019. aastal 18 394) ja 1218 välismaalast (2019. aastal 4 766). Kõige rohkem väliskülastajad oli Lätist (528), Soomest (271) ja Saksamaalt (111). Siseturistide osakaal kokku oli 95%, turistide arvu muutus võrreldes 2019 oli +3%.

Statistikaameti andmetel oli 2020. aastal Hiiumaal 51 majutusk kohta, voodikohti neis kokku 1175. Ööpäeva keskmine maksumus oli 24 eurot.

Kõigist 2020. aastal Hiiu maakonda külastanutest 84% viibis puhkuse reisirajal, 16% tööreisil või muu eesmärgiga reisirajal.

Hiiu maakonnas esitas statistikaametile eelmise aasta kohta andmeid keskmiselt 41 majutusasutust, mida on kolme võrra vähem kui 2019. aastal.* Majutusandmete esitamise kohustus on majutusasutustel, kus on viis ja enam voodikohta.

Rohuküla–Heltermaa liinil reisis 2020. aastal 566 986 inimest, neist 21,4% olid saare püsielanikud. Parvlaeva-firma statistika ei võimalda eristada, kui paljud mittehiidlastest sõitjad olid turistid ja kui palju oli töö asjus reisirajad või saarel kinnisvara omavaid mittehiidlasi. Siiski näitab üle veetud inimeste hulga ning majutusasutustes ööbinud turistide võrdlus, et märkimisväärne hulk Hiiumaad külastanud inimestest jääb ametlikust majutusstatistikast välja.

*Tubade ja voodikohtade arv ning täitumus, ööpäeva keskmine maksumus ning majutusasutuste arv on saadud arvutades 12 kuu keskmine.

hakkasid kaikhod otsa saama. 2020. aastal valminud Orjaku sadama laiendus aitas seda nõudlust vaid hetkeliselt täita. Uute kaikohtade valmimist oodatakse ka Sõru ja Kalana sadamas. Merega seotud turismitegevuste suurt potentsiaali kinnitab ka Kärdda sadama populaarsus nii siseriiklike kui välismaiste mereturistide hulgas.

Populaarseimad külastusobjektid on Kõpu tule torn ja Tuule torn

Hiiumaa turismiinfokeskuses (TIK) oli 2020. aastal külastajaid kokku 4006, lisaks vastati 31-le kirjalikule päringule ja 166-le telefonitsi edastatud küsimusele. Kõige rohkem külastati turismiinfokeskusest juulis – 684 korda.

Olulisteks vaatamisväärsusteks ja külastusobjektideks Hiiumaal on jätkuvalt tule tornid. 2020. aastal külastas Ristna tule torni 7070 külastajat, Tahkunas käis 12 925 ja Kõpu tule tornis 27 464 külastajat. Uue külastusobjektina avati 1. juunil 2020. aastal Käinas elamuskus Tuule torn. Eesmärgi – 25 000 külastust – ületati vaatamata koroonaaastale tugevalt – kokku oli esimese seitsme kuuga elamuskuses Tuule torn 32 000 külastust.

Turismil on oluline roll Hiiumaa majanduses. Turismivaldkonna kaudne mõju ulatub lisaks majutusele mitmetesse teistesse äri valdkondadesse ning spordi- ja kultuuri sfääri. Oluline on koostöö parandamine parvlaevaettevõttega TS Laevad ning mandriga ühendust korraldava transpordiettevõttega – Hiiumaa turismi tipphooajal, kui saarel toimuvad samaaegselt mitmed festivalid ja suurüritused, jääb parvlaevaliikluse võimekus oluliselt alla saart külastada soovivate turistide hulgale.

Tööhõivet mõjutab turism Hiiumaal oluliselt suvekuudel, mil avatakse hooajalisi toidu- ja majutuskohi ning kasvab oluliselt teenindus- ja kaubandussektori osakaal. EASi statistikale tuginedes on Hiiumaa ülekaalukalt kõige suurema hooajalisusega maakond Eestis. Suvekuudel kasvab Hiiumaaga seotud külastajate arv ka nn suvehidlaste näol, kuid just selles külastajagrupis on kõige suurem potentsiaal turismihooaega pikendada ning saabuda saarele ka väljaspool tipphooaega.

Majutusstatistika peegeldab majutusasutustes veedetud öid. Lisaks peatuvad paljud saare külalised sõprade ja tuttavate juures, väiksemates majutuskohades, millel pole aruandluskohustust, telgivad või ööbivad oma matkautodes ja väikelaevadel.

Rohemajanduse ja ringmajanduse ühisosa on efektiivne ressurside kasutus

Majandustegevusel on ulatuslik keskkonnavaline ja sotsiaalne mõju. Õhusaaste, ökosüsteemide hapestumine, bioloogilise mitmekesisuse kadu ja kliimamuutused on keskkonnaprobleemid, mis mõjutavad tugevalt meie heaolu.

Tootjal ja tarbijal on majanduse keskkonnahoidlikuks muutmisel ühtmoodi oluline roll. Mida parem on meie keskkonna seisund, seda paremas olukorras ja tervemas oleme me ise.

Iga samm, millega vähendatakse loodusvarade kasutamist ja jäätmete hulka ning suurendatakse loodusvarade tootlikkust, ringlussevõttu ja taaskasutust, leevendab keskkonnale avaldatavat survet ja suurendab ökosüsteemi suutlikkust meid varustada.

On ilmselge, et vajame hästi toimivat majandust, mis ei varusta meid üksnes vajaminevate kaupade ja teenustega, vaid ka töökohtade ja sissetulekuga, mis tagab meile teatava elatustaseme.

Hästi toimiv majandus sõltub muu hulgas loodusvarade ja materjalide, nagu puit, vesi, põllukultuurid, kala, energiaallikad ja mineraalid, katkematust voost.

Katrin Kivivuori

Hiiumaa arenduskeskuse projektijuht

Meie heaolu sõltub loodusvarade kasutamisest. Oht on, et tempo, millega loodusvarasid kasutatakse, ületab peagi keskkonna võime loodusvarasid taastoota ja meid nendega varustada. Säästva arengu eesmärk on praeguste ja tulevaste põlvkondade elukvaliteedi ja heaolu pidev parandamine.

Roheline ja ressursitõhus

Et keskkond säiliks ning oleks võimalik ka edaspidi selle hüvesid kasutada, et olla valmis tänapäevasteks väljakutseteks, peame muutma seda, kuidas me kaupu toodame ja tarbime. Peame looma rohkem väärtust, kasutades vähem loodusvarasid, vähendades kulusid ning minimeerides keskkonnamõju. Peame saavutama vähemaga rohkem. Lühidalt öeldes peame muutma oma majanduse roheline(ma)ks.

Kuigi mõistet „rohemajandus“ on määratletud mitmeti, siis tehnilisemalt väljendudes on tegemist majandusega, kus ühiskond kasutab ressursse tõhusalt, edendades inimeste heaolu ning säilitades samas looduslikud süsteemid, mis meid üleval peavad. Rohemajandus on vastavalt ÜRO Keskkonnaprogrammi UNEP määratlusele majandus, mis parandab heaolu ja sotsiaalset võrdsust ning ühtlasi kahandab oluliselt keskkonnaseisundi halvenemise ja ökoloogilise vaesestumise ohtu. Üleminekul rohemajandusele on võtmetähtsusega järgmised majandussektorid: põllumajandus, ehitus, energeetika, kalandus, metsandus, tööstus, turism, transport, jäätmeäritlus ja veemajandus. Rohemajanduse kontseptsioon põhineb äratundmisel, et kestlikku arengut pole ilma majandust ümber korraldamata võimalik saavutada. Rohemajanduse kontseptsioon on lõimitud Euroopa Liidu strateegiatesse.

Euroopa 2020. aasta strateegias on kolm vastastikku tugevdavat prioriteeti:

- arukas majanduskasv: teadmiste- ja innovatsioonipõhise majanduse arendamine;
- jätkusuutlik majanduskasv: ressursitõhusama, loodussäästlikuma ja konkurentsivõimelisema majanduse edendamine;
- kaasav majanduskasv: kõrge tööhõivetasemega majanduse tugevdamine, et tagada sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus.

Tõhusamad tootmisprotsessid ning paremad keskkonnajuhtimissüsteemid võivad aidata märkimisväärselt vähendada saastet ja jäätmeid ning säästa vett ja muid loodusvarasid. See on kasulik ka ettevõttele, sest selle abil on võimalik piirata tegevuskulusid ning vähendada sõltuvust toormaterjalist.

Õkodisain ja -innovatsioon võivad leevendada toodete tootmisest tingitud mõju. Need võivad aidata parandada toodete üldist keskkonnatoimekogu nende olulusringi vältel ning suurendada nõudlust paremate tootmistehnoloogiate järele.

Tarbijad on olulised, sest nende tehtavatest tarbimisvalikutest sõltub väga palju. Tarbimisest tulenev keskkonnamõju on eriti seotud toidu, ehitiste ja transpordiga. Nendes valdkondades tuleb teha kõige suuremaid muudatusi.

Õkomärgis või muu iseloomustav märgis aitab tarbijail teha teadlikumaid valikuid. ELi õkomärgisega on tähistatud tooted ja teenused, millel on väiksem keskkonnamõju kogu nende olulusringi jooksul.

Hiiumaa roheline märk omistatakse Hiiumaal toodetud ja/või hiiumaisest toorainest toodetud kvaliteetsele tootele või Hiiumaal pakutavale teenusele, mis on saadud jätkusuutliku majandamise tulemusena, väärtustab ning vääringab kohalikku loodus- või inimressurssi, traditsioonilisi oskusi ja kohalikku kultuuri.

2020. aasta suvel koostati Hiiumaa valla (Hiiu maakond) säästva energia ja kliimakava „Hiiumaa energia- ja kliimakava 2030“ (*Sustainable Energy and Climate Action Plan*), kus on muuhulgas kirjas, et Hiiumaa vald tunnistab, et kliimamuutused on eksistentsiaalne oht inimkonnale, et inimtegevusel on oluline mõju kliimamuutustele ning vajadust minimeerida inimtegevusemõju kliima soojenemisele. Kliima soojenemise pidurdamiseks tuleb vähendada tarbimist.

Samas dokumendis on toodud, et lähtuvalt linnapeade paktist seab Hiiumaa vald oma eesmärgiks vähendada aastaks 2030 maakonna süsinikuheidet 40%, võrreldes aastaga 2018. Tulenevalt Euroopa Liidu Rohelisest kokkuleppest seab Hiiumaa vald oma eesmärgiks saavutada kliimaneut-raalsus hiljemalt aastaks 2050.

Lääne-Eesti saarte biosfääri programmiala kuulub UNESCO võrgustikku alates 1990. aastast ning programmiala hõlmab Eesti suurimad saared – Saaremaa, Hiiumaa, Muhu, Vormsi ja Ruhnu. See hõlmab haldusüksustest Saare- ja Hiiu maakonda tervikuna, Lääne maakonda jääva Vormsi valla ning ümbritsevaid merealasid Läänemeres, Väinameres ja Liivi lahes.

Lääne-Eesti saartel on säilinud kestliku looduskasutust, pärandkultuuri, sellega seotud küla-maastikke ja poollooduslikke kooslusi rohkem kui mitmel pool mujal Eestis. Tuleviku majandusarengu väljavaadetes on olulisel kohal kohalikud loodusvarad – mets, meri, ravimuda, puhas keskkond jm, mida tuleb kasutada vastutustundlikult ja jätkusuutlikult.

Ainsana Eesti LEADERi tegevusgruppide seas rakendab MTÜ Hiidlaste Koostöökogu alates 2013. aastast Euroopa Liidu LEADERi meetodit biosfääriala programmi ja tegevuskava elluviimisel, eelistades Hiiumaa ettevõtjate, vabaühenduste ja omavalitsuse taotlusi, mis on kooskõlas biosfääriala programmi eesmärkidega.

Lääne-Eesti saarte biosfääri programmiala eesmärgid aastateks 2021–2030 on lõimitud globaalsete säästva arengu ja MaB strateegiliste eesmärkidega. Esimene eesmärk on, et biosfääriala on kujunenud kestliku looduskasutuse ja rohemajanduse pilootalaks ning selleks on kavandatud kuus tegevussuunda:

1. Nutikate ja innovaatiliste lahenduste abil on saavutatud märkimisväärne energiasääst ning taastuvenergia suurem osakaal.
2. Lääne-Eesti saartel eelisarendatakse rohemajandust.
3. Lääne-Eesti saartel on oluliselt kasvanud tunnustatud mahealade osakaal.
4. Kalamajandus on loodukeskkonda arvestav, meresaadusi vääringdatakse kohapeal.
5. Lääne-Eesti saared on maailma roheliste sihtkohtade nimekirjas (*Green Destination*).
6. Lääne-Eesti saarte metsa ja metsasaadusi vääringdatakse kohapeal.

Seos säästva arengu eesmärkidega: 2, 7, 8, 12 (toiduga kindlustatus; jätkusuutlik energeetika ja transport; majanduslik jõukus, tööhõive; jätkusuutlik tootmine ja tarbimine sh ringmajanduse edendamine).

Ringmajandus

Tootmis- ja tarbimisprotsessidega ei toodeta üksnes kaupu ja teenuseid, vaid ka jääke. Nendeks võivad olla keskkonda paisatavad saasteained, kasutamata jäänud materjalitükid (puit või metall) või toit, mis jääb ühel või teisel põhjusel tarbimata.

Toodetest, mille kasutusaeg lõpeb, saavad samuti jäägid. Mõnda toodet võidakse osaliselt ringlusse võtta või taaskasutada, kuid mõni neist jõuab prügilasse või põletusahju. Võttes arvesse seda, et nende kaupade ja teenuste jaoks kasutati loodusvarasid, kujutab iga toote kasutamata jäänud osa endast potentsiaalset majanduslikku kahju ja ühtlasi keskkonnaprobleemi.

Ringmajandus tähendab tootmis- ja tarbimissüsteemi, milles tekib võimalikult vähe kadusid. Ideaalses maailmas läheks peaaegu kõik taaskasutusse, ringlusse või uute toodete tootmisse. Toodete ja tootmisprotsesside ümberkujundamine aitaks viia raiskamise miinimumini ja muuta kasutamata jäänud tooted ressursiks.

2020. aasta lõpus võttis Hiiumaa vallavolikogu vastu Hiiumaa valla jäätmekava 2021–2026, milles on sätestatud jäätmehoolduse põhimõtted meie saarel.

Jätkusuutlikkuse kolm tahku on Roberts & Cohen ning Emersoni (ja Arraku) järgi:

- inimesed – sotsiaalne võimekus
- planeet – keskkondlik võimekus
- kasum – majanduslik võimekus

Eeskujusid jätkusuutlikkuse teemal on meil võtta üpris lähedalt. Näiteks Soome on esimene riik maailmas, kellel on ringmajanduse teekonnakaart. Nende tulevikufondi SITRA definitsiooni järgi võrdub ringmajandus jätkusuutlikkusega.

Milleks meile rohe- ja ringmajandus?

Tahame või taha, aga oma tegevuste korraldamisel on mõistlik arvestada maailmas ja Eestis toimuvaga ning asjakohaste kokkulepete, eesmärkidega ja meetmetega.

- „Euroopa roheline kokkulepe“ (*European Green Deal*) on trend, mida ei saa jätta tähelepanuta.
- Strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete seas on, et Eesti elukeskkond on kvaliteetne ja planeeritakse pärandit ja looduse elurikkust hoidvalt ning et Eesti majandus on tugev, uuen-
dusmeelne ja vastutustundlik.
- Viimati nimetatud põhimõtte tähendab seda, et Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärindamine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega.
- Eestile antakse 2021–2027 perioodiks ühtekuuluvuspoliitika toetusi 3,37 miljardit eurot. Toetuste kasutamisel saab olema kuus eesmärki: Rohelisem Eesti; Ühendatum Eesti;
- Sotsiaalsem Eesti; Inimestele lähedasem Eesti; Nutikam Eesti ja Õiglane üleminek.
- Eesti ja Skandinaavia pangad annavad kaasajal rohelistele ettevõttele kergemini ja soodsamat laenu. Soodsama laenuintressi põhjuseks pole vaid soov rohepöoret toetada, vaid riski hinnastamine, sest ringmajanduse põhimõtetega arvestav ettevõtte on seotud väiksema äririskiga.

„21. sajandi Hiiumaa“ rohemajanduse visioon

Milline see siis võiks olla? Kas näiteks uute ärimudelite, tehnoloogiatega ja innovatsiooni kiire ülekandmine kõigis sektorites? Koostööne ja üksteiselt õppiv ning pidevalt uusi algatusi prooviv kogukond? Atraktiivne ettevõtlus- ja elukeskkond uutele, keskkonda väärtustavatele ja uuendusmeelsetele elanikele? Või kõik kolm või hoopis enamat?

Eeldused rohemajanduse edukaks rakendamiseks Hiiumaal ehk strateegiliste prioriteetide peamised põhjendused:

1. Hiiumaa ei erine teadlikkuse osas ülejäänud Eestist ehk ka Hiiumaal on teadlikkus rohemajanduse võimalustest madal (Annika Arrase uuring 2021).
2. Tuleb toetada rohemajanduse praktilist rakendamist nii, et see omab kogukondliku mõju.
3. Õhukese riigiga Eestil ei saa olla nii olulist rolli eestvedajana kui Põhjamaades. Eestis peab eestvedajaks olema ettevõtjate ja kogukonna motiveeritus rakendada ärimudeli innovatsiooni.

Selleks, et Hiiumaal hakkaks toimima teadlik rohe- ja ringmajanduse põhimõtete järgimine, on vaja kokku leppida tegevused, mis lisavad teadlikkust ja toetavad kogukondliku mõju rakendusi. Näiteks teha sinise majanduse (Gunter Pauli) kontseptsiooniga kooskõlas olev piirkonna terviklik kaardistus, mille tulemusel selgub, milliseid omavahelisi sünergilisi mõjusid ettevõtjatel on. Suuremad ettevõtted võivad sarnaselt Nordic Milk näitele investeerida oma jalajälje mõõtmisse, mille tulemusel sünnib mõõdetav arenguteekonna kaart. Väiksemad ettevõtted võivad mõõta enda hetkeolukorda, toetudes turul olevatele tasuta rakendustele. Kasuks oleks regulaarsed kogemuste jagamise töötoad, seminarid ja koolitused jne.

2020. aastal kandideeris Hiiumaa rahvusvahelise säästvat turismi arendava organisatsiooni *Green Destinationsi* roheliseks sihtkohaks. Tulemina hindasid *Green Destinationsi* keskkonnaaudiitorid Hiiumaad rohelise sihtkohana hõbetaseme vääriliseks. Nüüd tuleb seda hoida ja arendada ning kasutada tunnustust maksimaalselt Hiiumaa heaks.

Sihipärane rohemajanduse teekond Hiiumaal saab edukalt toimida vaid eri osapoolte jõupingutuste koostöina. Stardipositsioon selleks on meil loodud juba väga hea.

*artikli koostamisel on kasutatud Euroopa Keskkonnaagentuuri, Euroopa Komisjoni, Lääne-Eesti biosfääri programmi ja tegevuskava 2021–2030 (eelnõu), EBSi (Jari Kukkonen) jt asjakohaseid materjale.

Aasta alustaja 2020

OÜ By Dagö

OÜ By Dagö põhitegevusalaks on lavendlipõhiste toodete tootmine ja müük. Taavi ja Birthe Liivandi rajasid Tubala külla lavendlipõllu, juulis 2018 said mulda 20 000 taime. Juunis 2020 said nad mahetootja tunnistuse, mis annab teadmise, et ettevõtjad püüavad Lavendlitalus olla võimalikult jätkusuutlikud ja keskkonnasõbralikud.

Lavendlitalu tegevus on uuenduslik pigem traditsioonilisel Hiiumaa põllumajandusmaastikul. Alahinnata ei saa talu tegevuse mõju turismile ja turundusele, seda nii külastuskohana kui tootjana. Koostööd tehakse teiste Hiiumaa ettevõtjatega ja nii valmis juba esimesel tegevusaastal Gourmet sool lavendli ja pohlaga. Peagi tuli müüki mõnus lavendli-kadaka seep Hiiu lühuhoolduse kaubamärgi all. Lemmena Me sindustalu tõi Lavendlitalule appi 100 000 usinat töölisi, kes aitavad sündida Eesti esimesel lavendlimeel.

Aasta investeerija 2020

AS Hiiu Kalur

ASil Hiiu Kalur on viis kalapüügiga tegelevat kalalaeva ja tegevusalaks on räime ja kilu püük Läänemerele. Kõrvaltegevusaladeks on laevade remont Suursadamas ning püüniste ehitus ja remont.

2020. aastal soetati uus kalalaev Randi, mille kodusadam on Lehtma. Kokku investeeriti materiaalsesse põhivaradesse 1 2278 000 eurot ja immateriaalsesse põhivarasse 2 247 000 eurot.

Kokku püüti 2020. aastal kala 11 298 tonni, sh kilu 6 876,5 tonni ja räime 4 421,5 tonni.

Aasta tegija 2020

iWeld OÜ

OÜ iWeld meeskond väärtustab kõrget kvaliteeti ning häid kliendisid. Ettevõtte alustas tööd septembris 2017. aastal. Ettevõtte pakub metallitöid projekteerimisest paigalduseni. Nad on partneriteks mitmetele ehitusettevõtetele ja arendajatele HQ-talade, treppide, piirete ja rõdude projekteerimisel, tootmisel ja paigaldusel. Nende toodete portfelli on lisandunud päikesenergia tootvate maaparkide täislahenduse pakkumine.

Lähtudes kliendi soovidest ja vajadustest valmistavad nad erinevaid metallist treppe, rõdusid, piirdeid, aiamooduleid, prügimaju ja muid metallkonstruktsioone. Valmistatavatest toodetest teevad nad 3D mudeli, mille klient saab enne tootmist üle vaadata.

OÜ iWeld on 2019. aastal pälvinud eeskujuliku ettevõtte sertifikaadi.

Hiiumaa sõber 2020

Recado Meedia

Ettevõtte on registreeritud 16. novembril 2006 ja tuli turule teenusega, mis Hiiumaal seni puudus. Väikese koha ettevõtluse eripära on, et pole võimalik spetsialiseeruda kitsale alale. Recado Meedia peamiseks tegevusaladeks on välireklaamide, näiteks reklaamtahvlite, vitriinide, vaateakende ja peoruumide dekoratsioonide, autodele ja bussidele paigaldatud reklaamijms kavandamine, teostamine ja paigaldamine; sündmustest videote tootmine; fotograafia alal kliendi poolt pildistatud fotode tegemine ja suurendamine ja valmistamine.

Kui vähegi võimalik, siis on Recado Meedia meeskond leidnud alati lahenduse kliendi soo-

videle. Töö tehakse ära kiiresti, kvaliteetselt ja sõbralikult. Vahel ennast ületadeski, sest kipub ju olema üheaegselt palju üritusi ning võib juhtuda, et soovide esitamine jääb pea viimasele hetkele. Ettevõtte tipphooaeg on kevadel ja suvel, kui avatakse uusi firmasid ja toimuvad rohked suveüritused. Novembrist algab uus tõus ja enne jõule suurenevad tellimuste mahud uuesti.

Aasta tegu 2020

Elamuskeskuse Tuuletorn avamine

Praktilisest vajadusest sündinud, et leida uus lahendus olemasolevale ehitisele, usaldades oma kõhutunnet, kaasates professionaale, eurorahade toetusel, valla eestvedamisel, eirates skeptikuid ning nähes tulevikupotentsiaali, valmis ehitis, mida ei ole enne Hiiumaal nähtud.

Selle teo tulemusena rajatu on elavdanud piirkonna elu, loonud uusi töökohti ning viinud edasi ka nii Hiiumaa kui kogu Lääne-Eesti mainet turismi sihtkohana. Tuuletorni avamine on tunnistanud ka Lääne-Eesti parimaks turismi-teoks.

Hiiumaa mainekujundaja 2020

Tõnis ja Reelika Kasemägi

Tõnis ja Reelika Kasemägi: perekond nagu orkester. Nii saab iseloomustada neid kahte entusiastlikku inimest, kes on südameasjaks võtnud Hiiumaa asja ajamise selle parimas tähenduses. Tõnis Kasemägi ideest sündinud päikesemajade projekt pälvis rahvusvahelisel tunnustusüritusel Märka LEADERit 2.0 Keskkonnaministeeriumi eripreemia hiidlaste päikesemaja eest. See on Hiidlaste Koostöökogu OFF GRID projektiga

välja töötatud, loojateks on insener Tõnis Kasemägi, Soonlepa Arenduskeskus, AS Landholder ja KJ Arhitektuuriruum OÜ. Tõnis Kasemägi loodud keramaja on toonud tuntust Hiiumaale ja andnud põhjuse külalisi keskkonnasõbralikkude ja teadlikkuse mõtteviisi tema juurde vaatama viia.

Lisaks sellele on Reelika ja Tõnis Kasemägi rikastanud Hiiumaa kultuurisuve väga mitmekesiste ja kvaliteetsete üritustega, Soonlepast on kujunenud omamoodi kultuurimeka. Koos Reelikaga on nad juba pikki aastaid pannud kokku kultuuriprogramme, mis kutsuvad elamusi nautima nii kohalikke kui väljastpoolt tulijaid.

Reelika kirjutatud raamat „Minu Hiiumaa“ tutvustab hiidlasi ja Hiiumaad kirjapanija vaatenurgast. Koos on nad inimesed, kes on oma tegevusega andnud palju kaasa Hiiumaa maine kujundamisele.

Hiiumaa kogukonna tegija 2020

Hiiumaa Tarbijate Ühistu, Jetoil ja Hiiumaa vald

18. jaanuarist 2021 on Coop Hiiumaa Kõrgessaare kaupluse parkla serval avatud Jetoili automaattankla, mis varustab kõiki huvilisi 24 tundi ööpäevas nii bensiinide kui diislikütusega.

Kõrgessaare tankla valmis kolme osapoole, Hiiumaa valla, Hiiumaa tarbijate ühistu ja Jetoili koostöös. Vald ja ühistu sõlmisid koostööleppe selle kohta, et vald toetab kütusetankla rajamist 75 000 euroga ja ühistu leiab tanklale operaatori. Ühistu ning AS Jetoil omakorda sõlmisid koostöökokkuleppe, mille alusel Jetoil tankla rajas ja edaspidi seal kütust müüb. Tankla kogumaksumus on 130 000 eurot, millest vald panustas 75 000 eurot, ühistu aga soetas ligi 8500 euroga kinnistu, millele tankla rajati. Tankla omanik

on Hiiumaa Tarbijate Ühistu ning Jetoiliga sõlmitud koostöölepingu tähtaeg on kümme aastat.

Tankla vajadusest Kõrgessaare osavallas on kaua räägitud. Näiteks Kõpu poolsaare tipus asuva ja kiiresti kasvava Kalana küla jaoks asusid seni lähimad tanklad enam kui 40 kilomeetri kaugusel Kärddlas, Emmaste tankla u 30 kilomeetri kaugusel. Kõrgessaare alevist Kärddlasse kütuse järele minnes on teekonna pikkuseks samuti paarkümmend kilomeetrit sinna ja teist samapalju tagasi. Kõrgessaare valla viimane tankla suleti aastal 2007.

Väike ja visa 2020

Aimar Hansen

Tema juhitud Sõnajala söökla on kõige paremas mõttes söögikoht, mis – saanud oma hoo aastakümneid tagasi – hoiab au sees lihtsa töötaja vajadust oma tööprotsessi vahel taastuda. Söökla minek võib olla paljudele lihtsalt kõhu täitmine. Samas võib läheneda ka nii, et toitud jõuvarude taastamiseks, ent võid saada ka suurepärase maitseelamuse.

Nii visalt ja tasapisi, ikka oma liistude juurde jäädes ja parajal määral tegevust *catering*1 valdkonnas laiendades toimetab hea tujujuline Aimar Hansen kulinaaria- maastikul.

Kokkuvõtteks

Kui 2020. aasta algus tõotas tulla parem kui varasemad ning jahtumise asemel näitas üldine majandus pigem ülekuumenemise märke, siis märtsis jõudsid üleilmse pandeemia mõjud ka meieni. Harjumuspärane elukorraldus sai mõne päevaga pea peale pööratud ning vaba liikumisega harjunud eestlased pidid leppima riiklikult kehtestatud eriolukorraga, Schengeni sisepiiridel kontrolli taastamisega, reisipiirangutega paljudesse välisriikidesse ning igapäeva osaks saanud teenuste sulgemisega. Igapäevasesse käibeterminoloogiasse jõudsid mõisted isolatsioon, desinfitseerimine, isikukaitsevahendid, kodukontor ning koosolek Teamsis või Zoomis.

Suursaatele kehtestatud ja lõpuks umbes poolteist kuud kestnud liikumispiirang tõi Hiiumaa puhul kaasa ootamatult suure tungi tulla koroonapagendusse oma teiseks elukohaks registreeritud majapidamistesse, mis lõppkokkuvõttes oli piirangute ajal suureks abiks paljudele kohalikele teenusepakkujatele. Saarel pandi tööle mitmed pikka aega viimast tõuget oodanud e-pood, suurenes kohalike väiketootjate väärtustamine ning hakati pakkuma kontaktivabu teenuseid.

Kuigi mullu alanud kriisi mõjusid saame tunda veel mitmeid aastaid, võib esimesele aastale tuginedes siiski üsna kindlalt väita, et meretuultes karastunud Hiiumaa ettevõtlus on taolisteks ootamatusteks valmis ning kohaneb uute oludega ka ilma suurema kärata. Sarnaselt varasematele kriisidele jõuavad erinevad mõjud kodusaaresle hiilinemisega ning lahjendatud kujul, mis annab rohkem aega ja võimalusi paremini valmistuda. Paljud väikeettevõtted on küll pidanud tegema ümberkorraldusi ja mõnel juhul isegi tegevuse lõpetama või vahetama tegevusala, kuid leidub ka neid näited, kus muutunud majandusolukord ning kriisiaasta on toonud oodatust paremaid majandustulemusi.

Aastast 2010 on Hiiumaa Ettevõtjate Liit igal aastal tunnustanud väarikaid tegusid ja tublisid tegijaid. Tiitliga „Aasta tegu“ tuuakse esile kõnealusel aastal silma paistnud ja kodusaares majandust mõjutanud tegu ning tiitli „Väike ja visa“ laureaati on pikaajaseks tegutsenud väikeettevõtte, kelle tegevus on kogukonnale väga vajalik. Tiitlisaaajate valiku tegemisel ei lähtu liidu liikmed ei käibe- ega kasuminumbritest, vaid olulisemaks lüliks osutuvad isiklikud kokkupuuted, kogemused ja emotsioonid.

Tiitel „Aasta tegu 2020“ omistati elamuskeskusele Tuuletorn, mis avati pidulikult ja piirangute kiuste 2020. aasta turismihooaja hakul. Elamuskeskus on aidanud ühelt poolt lahendada nii Käina piirkonda kui kogu Hiiumaad pikalt vaevanud probleemi, et saarel oleks pakkuda aastaringseid võimalusi vaba aja veetmiseks ning kaasaegseid lahendusi kodusaares eripalgeliste väärtuste tut-

Arno Kuusk

Hiiumaa ettevõtjate liidu juhatuse liige

vustamiseks. Teisalt on kohaliku omavalitsuse poolt avalike vahendite abil püstitatud elamuskeskus loonud hea pinnase piirkonna väikeettevõtjatele uute toodete ja teenustega turule sisenemiseks.

„Väike ja visa 2020“ laureaadiks valisid liidu liikmed üksmeelselt Aimar Hanseni, kes on Sõnajala söökla tänastes ruumides hiidlaste köhtusid täitnud juba 2001. aastast. Lisaks aastakümnetega armsaks saanud Sõnajala sööklale pakub Aimar koos abikaasaga sööklast väljaspool ka *catering*-teenust, mille puhul kehtivad samad aastakümnetega paika loksunud reeglid – kõik lauale pandav peab olema mitmekesine, maitsev ning kliendile taskukohase hinnaga. Aimar hindab väga oma kliente ning on veendunud, et aastatega välja teenitud rahulolukrediidi nimel tuleb igapäevaselt pingutada.

MAA

HIIUMAA

HIIUMAA VALD
HIIUMAA MUNICIPALITY

Hiiu County Development Centre

Analüüsi andmed ja selgitused

Tartu Ärinõuandla konsultandi Asso Uiho koostatud majandusanalüüs, mis hõlmab suure osa käesolevast trükisest, sisaldab Hiiumaa ettevõtluse sektorite ja ettevõtete andmeid perioodil 2017–2020. Töö alusandmeteks on äriregistrist saadud Hiiumaa ettevõtete majandusandmete andmebaas aastatel 2017–2020. Andmebaasi korrastati järgmiselt:

- Ettevõtluskeskkonna ja -struktuuri analüüsimisel on allikadena kasutatud lisaks äriregistri andmetele ka maksu- ja tolliameti, statistikaameti, Hiiumaa vallavalitsuse ja rahandusministeeriumi andmeid. Peamise andmebaasina on kasutatud äriregistri andmeid. Ettevõtted on grupeeritud sektoriteks nende põhitegevusala EMTAK koodide alusel, kõrvaltegevusalade EMTAK koode pole arvestatud.
- Äriregistri andmed ei sisalda füüsilisest isikust ettevõtjate ja FIEde andmeid. Majandussektore analüüsi puhul ei ole FIEde majandusnäitajate suurus oluline, moodustades ettevõtluse käibest 1,43% ja töötajate arvust 2,32% (maksu- ja tolliameti 2020. a IV kvartali andmed). Samas FIEde osakaal kõikidest ettevõtlusega tegutsevatest isikutest moodustab 9,67%.

Hiiumaa arenduskeskus on koostanud ka varasematel aastatel majandusülevaate. Kuna metoodikad võivad olla erinevad, siis on võimalikke erinevusi:

- FIEde ei sisaldu äriregistri andmebaasis ja seega ka käesolevas ülevaates.
- Ülevaates pole kajastatud MTÜde ja SAde andmeid.
- Valdkonna nimetused vastavad EMTAK tähistusele ja sõnastusele, näiteks „Plastitööstus“ on ülevaates nimega „Keemia- , kummi- ja plastitoodete tootmine“.
- Käesolev ülevaade sisaldab vaid Hiiumaale registreeritud ettevõtteid, sest äriregistri andmed sisaldavad vaid Hiiumaale registreeritud ettevõtteid. Seega peab välja tooma olulised erisused, mis ei kajastu või kajastuvad moonutavalt koostatud ettevõtlusstatistikas:
 - Suuremateks näideteks on AS EstPak Plastik, OÜ Lade, OÜ ISC International, OÜ Korrashoid ja OÜ Pakpoord, mille tegevus toimub olulisel määral või peamiselt täielikult väljaspool maakonda. See loetelu ei ole lõplik, sest paljude väiksemate ettevõtete (eriti ehitussektor) tegevus toimub samuti väljaspool maakonda.
 - Hulgi- ja jaekaubanduse sektori kõik ettevõtted ei ole registreeritud Hiiumaale registreeritud ettevõtteid ja nende käive ei kajastu käesolevas ülevaates – hinnanguliselt 50% Hiiumaale registreeritud ettevõtte käive: Rimi ja Selver.
 - Põhitegevusala märgitud EMTAK koodide muutmise mõju. Iga olulise ettevõtte põhitegevusala muutus võib avaldada mõju ka sektorite eri aastate võrdlusele.

Masspäringu koostamise hetkel, 30. augustil 2021 oli esitamata alla 10% ettevõtete 2020. majandusaasta aruannetest. Peamiseks põhjuseks oli aruande mitteõigeaegne esitamine.

Kui võrrelda käesoleva analüüsi andmeid statistikaameti andmetega, siis peab arvestama, et statistikaameti andmetes on enamasti kasutatud 20 ja enama hõivatuga ettevõtete näitajaid. Osad andmed sisaldavad samas vaid käibemaksukohuslaste andmeid. Ülevaates kasutatav äriregistrist saadud ja majandusaasta aruannete alusel koostatud andmebaas sisaldab kõiki äriühinguid, välja arvatud FIEde.

HIIUMAA

